

Nr. 8

AOI

23.VEEBRUARIL 1924.

A. Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

**Ainukene korralikult iga nädal ilmuv rahvalik-teaduslik
ja ilukirjandusline pildiajakiri**

A G U

Tellimine 1924. a. peale

Ühe aastaga on ajakiri „AGU“ nii lahket vastuvõttu leidnud ja nii rohkesti lugejaid võitnud, et väljaandja osa-ühisus ja toimetuse endid kohustatud tunnevad olevat eeloleval aastal veel suurema hoolega ajakirja huvitavuse ja sisu väärtuse tõstmise eest hoolitsema.

„AGU“ on esimesel aastal oma kaastöelisteks võitnud suurema hulga tähtsamatest Eesti kirjanikkudest ja nooremaid ning vanemaid teadlasi. See on vaimliseks kindlustuseks ajakirja „Ao“ väärtuse, mitmekesisuse ja huvitavuse tõstmisel. See võimaldab meile ülesande eduka täitmise: kirjandust, teadust ja kunsti rahvalikul kujul rahva sekka lalali kanda.

„AGU“ toob 1924. a. iga numbriga värvi-**trükipildi** Eesti või väljamaa tähtsamate kunstnikkude maalist. Kuna kunstnikkude pildid muidu kümned või sajad tuhanded maksavad, nende reproduktsioonid aga eraldi ostes sajad margad, saavad „Ao“ lugejad neid ilma hinnata ja võivad nendega oma kodu kaunistada.

Peale selle toob „AO“ iga number hulga pilte kõigist tähtsamatest sündmustest. Iseäranis tahame eeloleval aastal sündmustest ja tegelastest Eestis pilte tuua.

Igas numbris paar **naljapilti**. Igas numbris toob „AGU“ ühe või kaks lühemat **huvitavat juttu**, algupärast või tõlget.

Igas numbris mitu **rahvalik-teaduslist** arusaadavalt ja huvitavalt kirjutatud **lugemist**, mille juures seletavad pildid.

Igas numbris „**Mõndasugust**“, mille alla koondatud huvitavad uudised kõigilt teaduse-aladelt ja igasugu huvitavad lühemad palad, mida keegi lugemata ei jäta.

Valitud **nali** ja **naljapildid** Euroopa parematest naljalehtedest.

Igas n-ris **male-osakond**.

Uuest aastast algas „**AOS**“ haruldaseft põnev romaan

„VIIMNE PÄEV“.

Suured katastroofid (sõjad, maavärisemised, revolutsioonid j. m.) on juba ligi kümme aastat rahvaid põnevuses hoidnud ja ennustused ilma lõpu kohta lähevad ikka sagedamaks. Kuidas maailm hukka läheb ja misugune meeoleolu inimkonda ja üksikuid inimesi viimse päeva eel valdab, seda kirjeldatakse nimetatud romaanis haruldase tõsiduse, elavuse ja põnevusega.

„AO“ tellimise hind:

ühes kuus	120 mk.
kahes „	240 „
kolmes „	360 „
kuues „	720 „
Üksik number	30 „

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk t. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadr.: Tallinn „Agu“.

Väljaandja:

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus („Päevaleht“)

Tallinna Krediid Pank ^{A|s}

Asutatud 1907. a.

Tallinnas, S. Karja tän. 23, oma majas.

Osakonnad: Haapsalus ja Nõmmel.

Telegr.-aadres: KREDITBANK.

**Pank toimetab kõiksugu pangas-
operatsioonid sise- ja väljamaal.**

Hoiusummade eest maksetakse 5—9 %.

Korrespondendid kõigis maakonnalinnades
ja tähtsamates alevites kui ka väljamaal
tähtsamates keskohtades.

Pangal on kindel teraskamber väljajüritavate laegastega.

Kõnetraat üldine 4-36; juhatus 12-49; kauba-jaosk. 19-64.

M. MIKK

Toompuiestee 17. Kõnetraat 25-24,
TALLINN

Tellimiste vastuvõtmine
elegant meesterahva
riiete peale

Alatikõige uuemad moelehed olemas

Rikkalik valik Inglise riietest

Tellimiste täitmine kiire ja korralik.

Albert Org'i

kirjastus O.-Ü.

Tallinnas, S. Karja tän. 8
kõnetraat 19-82

Suurim ladu Vene raamatuid

Vene Riiklise Kirjastuse
(Moskva-Petrograd) esitaja

Tellimiste vastuvõtmine

kõigi Venemaal ilmunud raama-
tute peale

Suurim laenu-raamatukogu

Eestis

(Abonnement 75 m. kuus)

Naisterahva rätsepp

K. PIIR.

Töötanud
Pariisis, Londo-
nis, Moskvas.

Võtan tellimisi vastu
kostüümide, pali-
tute ja kõiksugu
kasukatööde
peale.

Valmis palitud,
kõige uuemad
modellid.

Suur Karja tän. 7.
Kõnetraat 10-13.

Jällemüüjatele

kõige odavam ostukoht!

Portselaan,
fajans,
email,
klaas,
alumiinium,
lambid,
lambiklaasid,
lambitahid,
priimused,
malm-pajad ja potid
ning igasugused maja-
ja kööginõud.

R. Brin & H. Schlutzky.

Viru tän. 18.
Kõnetr. 24-60.

MAALRIÄRI

Kiire ja korralik tellimiste täitmine. — Odavad hinnad!

**KÕIGE KASULIKUM ON TELLIDA
SILTE, KUULUTUSI
NING KÕIKI
MAALRITÖID**

REKLAAM-BÜROO

Palume märkige enesele tarbeks meile aadress!

MAALRI- JA REKLAAMTÖÖKOJAS "PIGMENT"

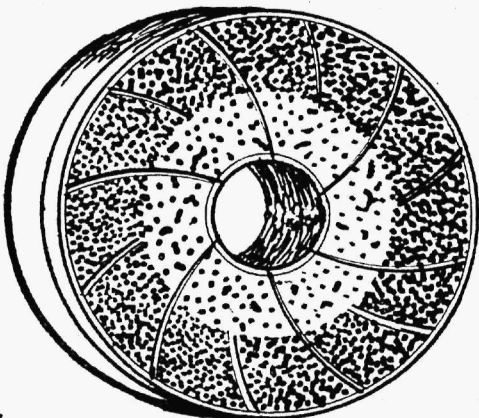
TALLINNAS, ALLIKA TÄNAV 10. (KENTMANI TÄNAVA LÄH., 3 MINUTIT EESTI PANGA JUUREST.)

V. ALTROFF

Kopli tän. nr. 12, TALLINN

Soovitan kõige uuemate täiendustega, töövoimega

jahuveskid

häid veskikive ja kivimaterjaali, vilja läbijahvatus üli-
suur — 30—60 puuda ja rohkem tunnis, nii tasub veski
end mõne kuuga ära. Traktorid „Fordson“ jne. kahe
paari kividega, lahedasti töötavad, kõik Rootsi kuuli-
laagritel, nagu alumised võlvid, pilli kaelad, poole vähema
jõuga töötavad, mis tähtis on kulude tasumises veskis,
nii tangu-, püüli-, kruubimasinad kõige paremast mater-
jaalist. Soovikorral tulen ka kohapeale ehitama ja
võtan oma peale veskiturbiinide paigalepanemise,
aurumasinade ja mootorite paranduse, uute
paigalepanemise jne. Täiesti vilunud töö-
jõud. Kirjadele mark ligi panna!

Põhja Pank

A.-S.

Tallinnas, Suur Karja tän. nr. 20, oma majas.

OSAKONNAD: Tartus, Viljandis, Võrus, Abja-Paluoja ja Türi-Allikul.

Korrespondendid kõigis kodumaa kui ka kõigis suuremates linnades väljamaal.

Telegrammi-aadress: „POHIPANK”.

Pank võtab raha hoiule, annab välja laenu-
sid, ostab ja müüb väljamaa raha ja toimetab
kõiksugu pangaoperatsioone kodu- ja välja-
maal.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

A. VICHVELIN.

MERE RANNAS.

**KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI**

**TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. ESTI
KIRJ.-ÜHISUS**

ILMUB IGA NÄDAL

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

POLIITIKAMEES.

ÜHE MEIE POLIITIKAMEHE 50-A. SÜNNIPÄEVA PUHUL.

„Poliitika rikub inimest“ — see on kõigile tuntud ütetus, peaaegu lööksõna, ja lööksõnu peetakse harilikult tõeks. See on aga pealiskaudne ja ladvik väide, nagu harilikult kõik lööksõnad.

Poliitikamees pidavat igal sammul oma tõekspidamistega kompromisse tegema, et üldse võimalik oleks poliitikat teha, valitseda, juhtida. On aga täiesti põhjendamata arvata, et poliitikamees sagedamini kompromissidele sunnitud või meelitatud, kui näit. arst, advokaat, kohtunik, äriees, kirjanik, arvustaja, kunstnik, kirikuõpetaja, kojamees või kindral.

Kõigil neil on kiusatusi ja konflikte oma südameetunnistusega igal sammul. Arst peaks iga haiget piinliku hoolega, kõiki oma teadmisi kokku võttes konsulteerima ja jääb sagedasti kahevahel, mis õieti peaks tegema. Võtab ta alati kiüllalt aega, et inimese tervise- ja isegi elu- ja surmaküsimust põhjalikult kaaluda? Võtab ta igalt tema maksujõu järele tasu? Kas ei kirjuta paljud arstidest sajad ja tuhanded retseptid, mille väärtus nullistiki vähem! Kuidas võiksid siis arstid tõendada: poliitika rikub! Aga kellelgi ei ole ka õigust tõendada: arstiamet rikub!

Samuti on lugu advokaatidega, sest neilgi on vist sagedasti südameetunnistuse ja seadustähe vahel konflikt, neilgi on kiusatusi valget mustana või musta valgena näidata. Aga ekslik oleks üldiselt tõendada: advokaadiamet rikub!

Kohtunik peab seaduse tähe järele kohut mõistma. Aga on vana tuntud tõsiasi, et õigus, seadustähe õigus mõnikord kõige suurem ülekohus on. Eks ole mõnigi kohtunik sagedasti

konfliktis ja võitle iseenesega: mille järele käia — seaduse või südameetunnistuse järele? On ju seadused ka inimeste tehtud, sageli vananenud ja eluga ebakõlas.

Ei ole vist kellelgi rohkem kiusatusi enese „rikkumiseks“ kui ärimehel: kas võtta nõnda-palju protsente, kui aga iganes võimalik, kas võtta 5, 8, 10, 12 või 25 või 100? Kas võtta vaeselt samuti kui rikkalt, kas nimetada halvagi kauba omadused ostjale? Kui sarnased küsimused kaupmehes ei tekkigi, siis on ta juba põhjalikult „rikutud“.

Kirjanikku võivad „rikkuda“ kiusatused kirjutada valitseva maitse järele, tabada kõige moodsamat voolu, võtta arvustajate maitset arvesse. Eks ole ju suurte rahvaste suurem osa kirjandust nende ja sarnaste kompromisside vil!

Samuti leiaksime iga kutse, iga tegevuse juures „rikkumise“ tegureid, mitte vähem kui poliitikas.

Poliitika võib inimest rikkuda, — nagu iga teinegi amet — selle järele, kuis kellegi iseloom, kui kergesti ta rikutav, demoraliseeritav on. Kes alati ja igasugustel tingimustel, rahva igasugustel meeoleu muutustel eesotsas tahab seista, võimu käes pidada, see peab ka alati konflikte iseenesega tegema, laveerima, simuleerima, kameeleoni mängima. Sarnaseid poliitikamehi on Alcibiadesist saadik alati olnud. Agareekas ei olnud ainult Alcibiades, vaid ka Perikles.

Poliitikameestel ei öelda olevat tõekspidamisi, ka meie omadel mitte. Aga imelikul kombel näeme, et siiski neil sageli k õ i g e n a m oma tõekspidamiste eest kannatada tuleb.

Poliitikameestel ei olla moraali. Mis on moraal? Kes on moraalne?

Iga inimene on moraalne, kui ta teeb oma sammud kooskõlas iseenesega. Kooskõla üldiselt tunnustatud moraaliga ja vaadetega on juba kõrvaline asi. Iga inimene on moraalne, kui ta oma tegudes avaldub sellena, mis ta tõesti on.

Kui poliitikamees sellena avaldub, mis ta on, ükskõik missugustesse konfliktidesse ta ka ühiskonnaga ja selle võimsate rühmitustega ei satu, siis, ja ainult siis, võime teda moraalseks pidada.

Tunneb end keegi sisemiselt maaliitlasena, aga istub, et edumeelsena näida, pahemal pool ja ajab pahempoolset poliitikat, siis on ta moraalita, on kõlvatu, nii edukas kui see pahempoolne poliitika ka ei oleks. Läheks keegi sõtse või tööerakondlaste hulgast maaliitu, lootes seal paremat karjääri teha, ilma et maaliidule südames sümpatiseeriks, siis on ta kõlvatu.

Meil on paljud vähemad poliitikused alanud pahemal pool ja õnnelikult paremale kaldale jõudnud. Nad pole poliitikast muud otsinud, kui paremat söödamaad. Meil on mitmed alanud peaaegu revolutsionääradena ja lõpetanud väledate ärimeestena (et mitte ütelda: sahkerdajatena).

Poliitika on kutse, on nii selgejooneline kutse või ala, et selleks eriannet, eritalenti nõuab, nagu maalikunst, kirjandus või muusika.

Poliitika on kunst. Teda ei saa teha, kui selleks annet ei ole. Poliitikat ei saa õpetada ega kusagilt raamatust ära õppida. Poliitika on loov töö. Juhused, mis seal ette tulevad, on alati uued, nad ei kordu, neid peab loov vaim iseseisvalt lahendama.

Sündinud poliitikamehed loovad, samuti kui kirjanikud ja kunstnikud. Instinkt, intuitsioon, ütleb neile enam kui kõik targad rehkendused ja kaalumised. Muidugi eksivad nad mõnikord, nagu inimene üldse ja igal ajal eksib. Rehkendavad ja kaaluvad, iga sammu lahendamist pagana-keeruliseks pidades need, kellel poliitikamehe annet ja kutset ei ole, kes aga siiski, kõrvalistel põhjustel, poliitilist karjääri tahavad teha.

Meil on selgelt väljakujunenud poliitika-meeste tüüpe vähe. Nimetada võiks nendest julgesti ainult Jakobsoni, Tõnissoni ja sellekordset jubilaari — Konstantin Pätsi. Need mehed ei ole oma kutsele kahelnud. Nad ei ole kaua õiget ala otsinud, et lõpulikult poliitikale anduda. Nad andusid siis täiesti poliitikale, kui meil Eestis seda õieti ei olnud ega olla ei võinudki, sest et iseseisev riik, vabadus ja iseseis-

vus puudus. Väga noorelt kujunes ka Jüri Vilmsis poliitikamehe tüüp. Aga tema tegevusele tehti enneaegne vägivaldne lõpp.

Konstantin Pätsi truudust oma kutsele oli nende ridade kirjutajal võimalik tähele panna „Tallinna Teataja“ toimetuses, selle lehe kõige halvematel aastatel. Toimetaja palk oli vilets. Kui tolle aja ülikooli haridusega meeste, arstide ja advokaatide sissetulekuid arvesse võtta, otse naeruvääriline. Iga nurga-advokaadikene võis tol ajal nädalas enam teenida kui toimetaja K. Päts kuus. Veel halvem oli aga lugu selle palganatukese kättesaamisega. Seda tuli rublade viisi kassast nõristada. Aga ometi ei läinud K. Päts mingit sissetoovamat teenistust otsima.

Või meelitas teda töö kergus? Tõsi küll, toimetaja määrab ise oma töö rohkuse, keegi ei saa seda ette kirjutada. Aga tol ajal olid „Tallinna Teataja“ trükkimise-olud äärmiselt viletsad. Trükiti küll rotatsioonil, aga ei olnud harilikult päeva, kus leht hiljaks ei jäänud pool tundi, tund või kaks teisest tolle-aegsest lõunalehest. Hiljaksjäämine tähendas mõnetuhande eksemplaari võrra vähem minekut.

Kuidas see meeleolu ja närvide peale mõjub, seda teavad ainult ajalehetele lähedalseisjad. Toimetaja käis harilikult igapäev lehe ilmumist „kiirustamas“.

Vähe hiljaksjäämisest — oli väga sagedasti lehe trükk nii segane ja tume, et võimatu lugeda. Trükimasinat parandatakse alatasa, aga peaaegu tagajärjeta. Toimetus saab suusõnal ja kirjalikult lugejateilt söömata; paljud pööravad lehele selja.

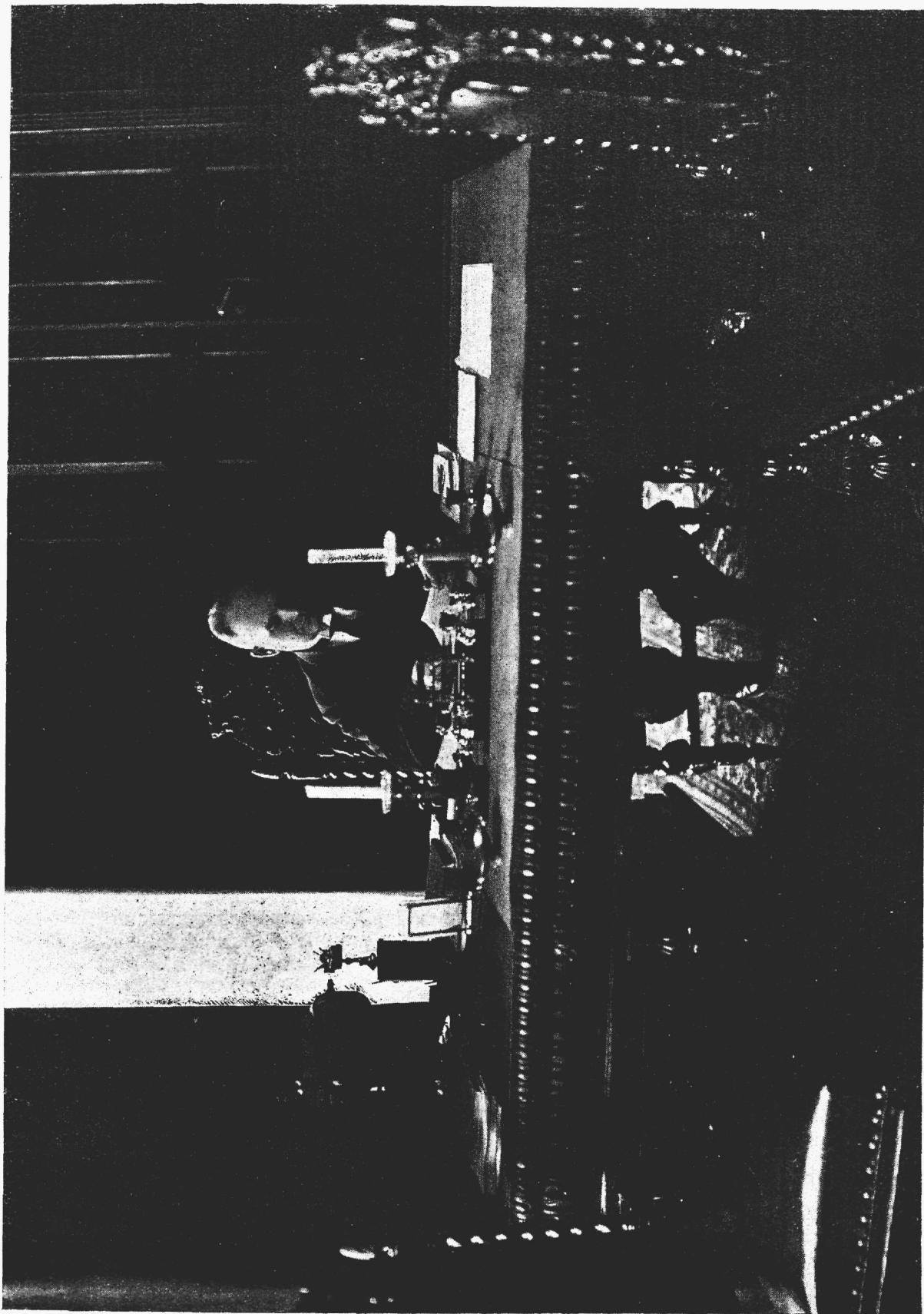
Aga K. Päts ei loobu ometi toimetamisest.

Võib olla rahuldasiid ja kompenseerisid teda tema avaliku tegelase ja poliitikamehe töö tagajärjed, lugupidamine, austus ja imetus seltskonna poolt? Ei taha uskuda, et ta ennast sellega oleks petnud või meelitanud.

Temaga rehkendati tol ajal vähe, sest ta oli vaene ja tal ei olnud mingit võimu käsutada, tal ei olnud „seltskondlist seisukohta“. Tallinnas oli juba Eesti jõulikas klass kujunenud ja sinna kuulusid ka Eesti haritlased. Haritlane, arst, advokaat, inseneer oli tol ajal ka kapitalist. K. Päts oli kui mittekapitalist nende hulgas kaunis võoras, hea kui tema juhtkirjad „T. Teataja“ haritlaste poolt läbi loeti.

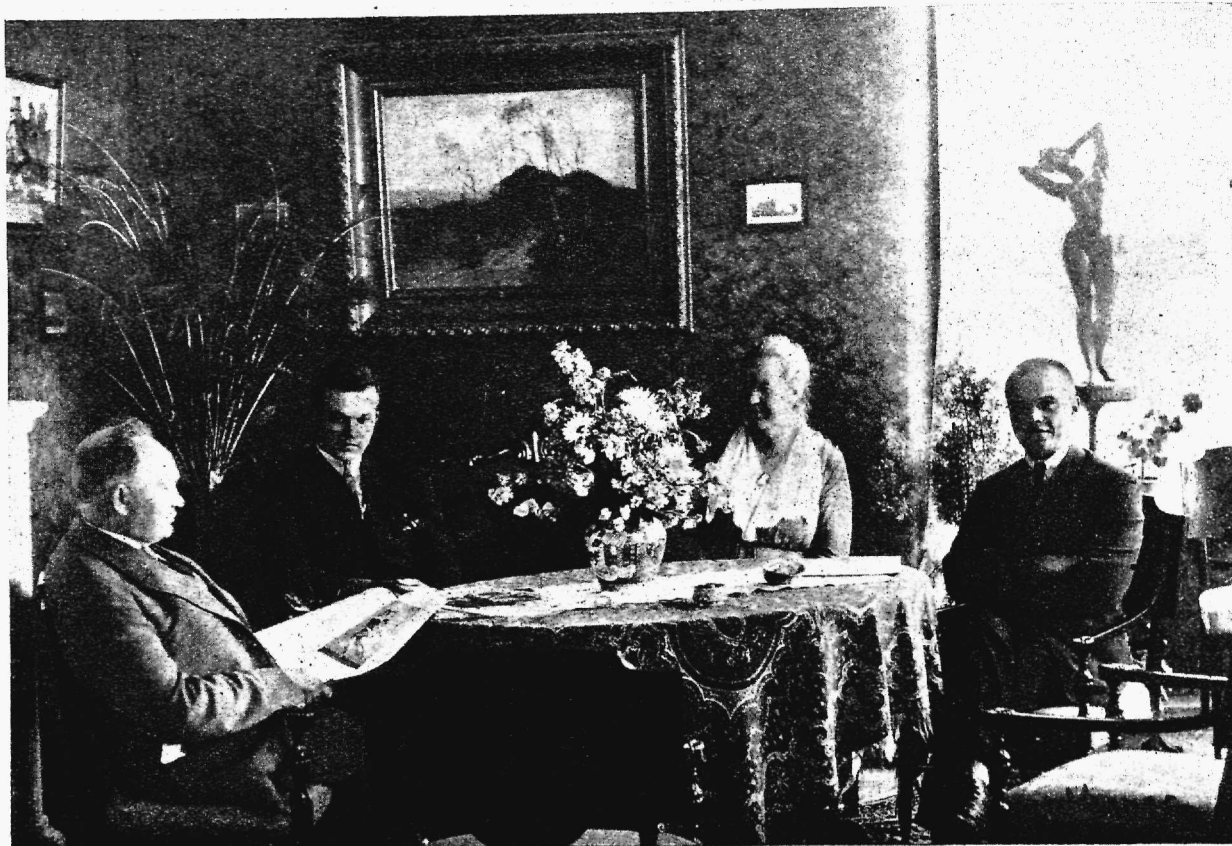
Kui ta kõigest sellest hoolimata poliitika-tegelaseks jäi ja tõsiselt kunagi ei mõelnud sellest lahkuda, siis tähendab see, et eneses tõsist poliitikamehe kutset tundis ja sellest loobumist üldse võimalikuks ei pidanud.

Ainult „isehakanud“ poliitikused, karjeris-

Riigivanem K. Püts oma kabinetis Toompea lossis.

Foto Vannas.

Riigivanem K. Päts oma perekonna keskel.

Foto Vannas.

tid võivad, kui neid ei tunnustata, kergelt poliitika peale käega lüüa ja mõnele mõnusamale ja kergemale rahateenimise alale üle minna. Kes sündinud poliitikamehena, see sureb sellena; kas teda tunnustatakse või ei, see ei määra tema tegevusala.

K. Pätsi poliitilist tegevust hinnates tuleks kõige tähtsamaks tema viimaste aastate tegevust pidada. See on meile aga nii lähedane, et siin objektiivne hindamine praegu õige raske oleks. Nende ridade kirjutaja ei ole selleks kompetentne.

Et aga jubilaaril meie poliitika elu juhtimises väga suur tähtsus, seda on kerge juba tõi-

asjade (järele) otsustada: mitu aastat järgimööda on ta Eesti vabariigis kõige väljapaistvamatel ja vastutusrikkamatel kohtadel püsinud, ühtlasi kõige arvurikkama partei juht olles. Kas saaks neil kohtadel püsida mees, kellel ei oleks ei iseloomu ega andeid?!

Meil on lühikesel iseseisvuse kestel küllalt mehi poliitilisele pinnale kerkinud, ministri- ja teistele kohtadele tõusnud, et siis seebimullidena jälle kaduda.

Konstantin Päts ei kuulu sarnaste hulka.

Ta on püsivamate hulgas kogu iseseisvuse kestvuse ajal kõige püsivam olnud.

Ed. H.

RIIGIVANEM KONSTANTIN PÄTS.

Eesti iseseisvuse viiendal aastapäeval, 24. veebruaril, saab riigivanem Konstantin Päts 50 aastat vanaks. Toome sel puhul lühikese kirjelduse tema elust ja tegevusest.

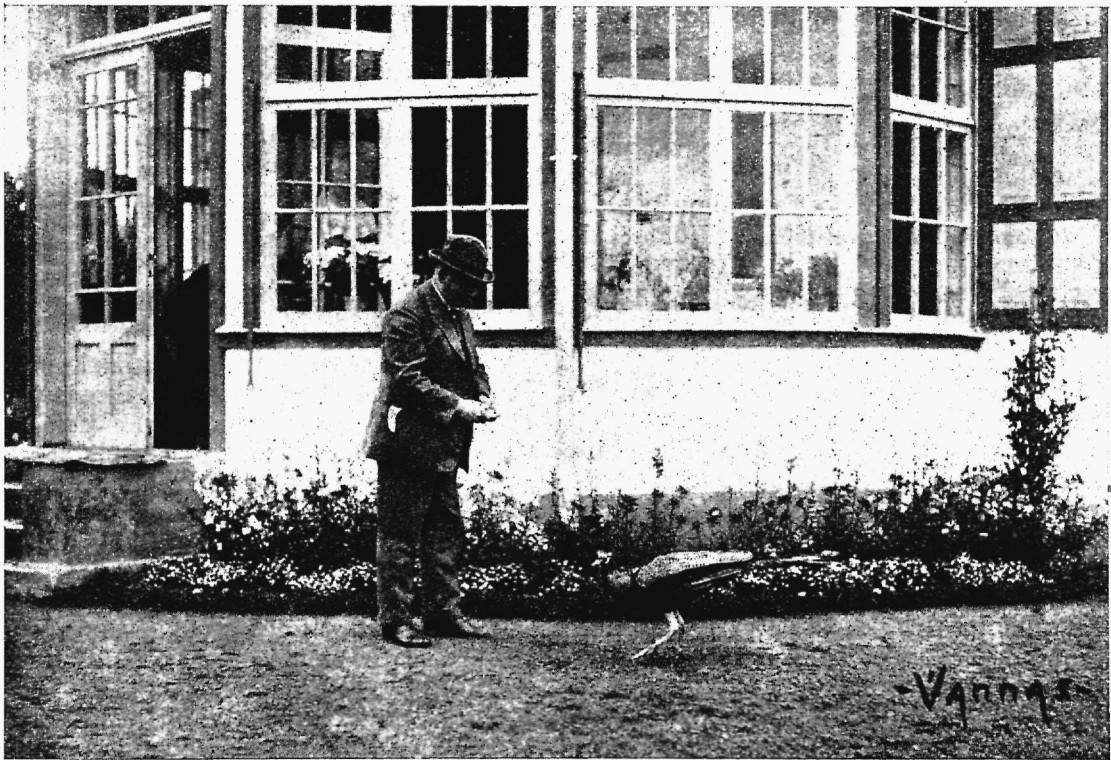
Konstantin Päts on sündinud 24. veebr. 1874. a. Pärnumaal Tahkurannas, kus ta isal talukoht oli. Perelkond ise on aga võrsunud Viljandimaal Holstres, kust Pätsi veski mölder

omal ajal ka oma perekonna nime pärinud. Pärnu gümnaasiumist astus K. Päts 1894. a. Tartu ülikooli, mille 1898. a. õigusteaduse kandidaadina lõpetas. Pärast aastast teenistust Pihkvas sõjaväes tuli ta Tallinna, kus tegelikuks advokaadiks hakkas. 1901. a. lõpul nõutas ta päevalehe „Teataja“ väljaandmise loa, missuguse lehe esimesed numbrid juba selsamal aastal detsembrikuul ilmusid. 1904. aastal oli Tallinnas juba uue lehe ja tema ümber koondunud noorte haritlaste mõju sedavõrd tuntav, et Tallinna linnavalimistel Eesti valijad esimest korda linna volikogus suure enamuse said. K. Päts valiti linnanõunikuks ja ta oli ühtlasi ka linnapea asetäitjaks. 1905. a. revolutsiooni ajal tuli tal linnapea asemikuna ägedalt kokku põrgata kohalikkude sõjaväevõimudega rahva peale laskmise puhul turul. Sõjaseaduse väljakuulutamise järele ei arvanud ta enam võimaliku olevat kodumaale jääda, sõitis Shveitsi, kuna „Teataja“ 12. det. 1905. a. suluti ja toimetaja K. Päts 1906. a. veebruari esimesil päevil karistussalga poolt seljataga tehtud otsusega summa mõisteti.

Pagulasena elas ta suuremalt osalt Soomes, kauemat aega vanjupaika leidis mag. Alava talus „Mälkeläs“ — Helsingi lähedal. Sel ajal

ilmusid ta sulest mitmed tööd, näituseks ülevaatlik „Agraarküsimus“, milles see põhimõte oli kindlalt läbi viidud, et meie maaküsimus tuleks Eesti autonoomsel maapäeval ära otsustada, rahva maatagavara tuleks luua mitmesuguste maaliikide abil ja sellest perekonna jõu kohased maatükid väiketaludena maatainmestele harida anda. Selles raamatus on esimest korda pikemalt käsitatud ka põlise rendi küsimust, mis sellest ajast peale Eesti poliitiliste aadete seas püsima on jäänud. Peale selle tõlkis ta mitmed tööd omavalitsuse, kodanliste vabaduste, poliitiliste üldküsimuste jne. kohta.

Kui Peterburi Eesti seltskond otsustanud oli Venemaa pealinnas ise oma häälekandjat ellu kutsuda, siis asus K. Päts Soome-Vene piiri lähedale „Ollila'sse“ elama, kust ta esialgul ainuüksi „Peterburi Teatajat“ toimetas, kodumaaga ühenduses olles ainult kodumaal ilmuvate ajalehtede kaudu. Peterburi ja Tallinna sõprade abil jõuti sel ajal nii kaugemale, et seljataga tehtud surmaotsus seaduse vastaseks tunnustati, niisama tühljaks tunnustati ka siseministeriumis tehtud otsus tema viieks aastaks Siberi kaugematesse osadesse asumisele saatmise kohta. Pärast seda võis K. Päts Tallinna kohtuvõimude ette ilmuda, kus teda süüdis-

Riigivanem K. Päts oma talu aias, Kosel.

Foto Vannas.

tati 1905. a. tõlkes avaldatud Peterburi tööliste üleskutse „Teatajas“ trükkimise eest. Kohutpalati otsusega mõisteti talle selle eest „ajakohane“ karistus — üks aasta kindluse vangistust, mis küll kodanlisi õigusi ei kitsendanud, kuid poliitilised õigused riisus. Jaanipäeval 1910. a. algas see „riigiorjus“ laialt tuntud „Krestõi“ vangimajas Peterburis. Selle aasta sügisel suri ta abikaasa tiisikusse Shveitsi sanatooriumis. Matused muutusid Tallinnas meelevalduseks Vene võimude vastu; lesk ei saanud luba matusele ilmuda.

Kevadel 1911. a. jõudis K. Päts, pärast kuueaastalist äraolekut, uuesti kodumaale tagasi, sügiseni elas ta vaikselt Pärnus, kust vastu talve Tallinna tuli ja siin „Tallinna Teataja“ juhtivaks toimetajaks hakkas. Lehel oli alaliste majandusliste raskustega võidelda, toimetaja osavõtmist seltskondlikest tööst takistas poliitiliste õiguste puudus. Ilmasõja ajal kutsuti ta tagavaraväe ohvitserina 1916. a. sõjateenistusse Tallinna kindluse väeosadesse ja staapi. Pärast revolutsiooni lahtipuhkemist valiti ta linnavolikogu poolt esimeseks uuendatud poliitsei- või miilitsaülemaks, kuid soldatite ja tööliste nõukogu ei lasknud teda tegelikult seda ametit vastu võtta, ehk küll K. Päts oma sõjaväe osa poolt oli ka selle nõukogu liikmeks valitud ja isegi kubermangu kommissari järelvalve komitee liige oli.

Revolutsiooni algul tärganud Eesti seltskondlike organisatsioonide liitude liidu algatusel tekkis mõte, kohe Eestile oma autonoomilisi asutusi nõutada; selle teostamiseks peeti Tartus kolme päeva jooksul ülemaa kokkutulnud seltskondlike asutuste ja liitude esitajate nõupidamist, millest ka K. Päts osa võttis. Tartu poolt toetati mõtet, et korraga oleks kaks maapäeva asutatud, üks põhja-, teine lõunapoolse Eesti tarvis. Tallinna esitajad nõudsid ainult ühte maapäeva, mis väga ägedate vaielduste järele ka vastu võeti.

Varsti avatud maanõukogus oli K. Päts Järvamaa esitajate seas. Ta valiti varsti maavalitsuse esimeheks, millena ta tegutses, kuni enamlasted võimu oma kätte kiskusid ja ta väevõimuga lossist välja ajasid. Ühtlasi oli ta Eesti sõjameeste poolt asutatud ülemkomitee esimeheks, millena ta esimeste Eesti väeosade loomisest kuni Eesti diviisi kokkuseadmiseni tegelikult osa võttis. Ülemaalisel valdade asemikkude koosolekul valiti ta juhatajaks ja tal õnnestas seda tormilist koosolekut, kõigi äge-

date kallaletungimiste peale vaatamata, rahulikult lõpetada.

Enamlaste ajal usaldati rahva esitus maanõukogu vanematekogu ja maavalitsuse kätte ühiselt. Kui viimaste ühine väljaastumine enamlaste rõhumisel raskeks muutus, siis kutsuti ellu päästekomitee, mille juhatajaks K. Päts sai. Enamlased süüdistasid K. Pätsi selles, et ta maavalitsuse tagandatud esimehena ikkagi nende tööd takistada püüdis ja mõistisid ta oma tribunaalis üheks kuuks aresti, mis muidugi tuli Tallinna vangikongides ära istuda. Enamlaste ajal otsiti K. Pätsi korter öösiti mitu korda läbi ja teda viidi kolm korda vahtide salga vahel punase ülemuse, Kingisepa, ette. Et see heaga lõppeda ei võinud, siis läks ta enamlaste eest varjule, elades „põranda all“, kuni päästekomitee Eesti iseseisvuse välja kuulutas ja ajutise valitsuse asutas, mille juhiks ja ühtlasi siseministriks ta määrati.

Saksa okupatsiooni ajal tegutses ta esialgul avalikult ajutise valitsuse liikmena; see keeldati aga varsti ära; siis jätkati tegevust keelu vastu, kuid varsti sattus Saksa võimude kätte üks K. Pätsi käega kirjutatud protestikiri. Tagajärjed olid harilikud: läbiotsimine, kinnivõtmine, vangilaagrisse saatmine, kus ajuti kõige raskemates oludes tuli viibida; ühest laagrist teise talutamine, igasuguse sideme lõpetamine kodumaaga. See kestis seitse kuud. Saksa võimu raugemise järele avanes võimalus kodumaale tagasi tulla.

Asutati uus ajutine valitsus. K. Päts oli seal pea- ja sõjaministriks, nii tuli tal uuesti Eesti väeosasid korraldama hakata, kuid selle vahega, et seda teha tuli sõja lahtipuhkemise ajal. Kui kindral Laidoner Venemaalt tagasi jõudis, siis anti puhtsõjaväeline võim täies ulatuses tema kätte.

Kuni asutava kogu kokkutulekuni jäi K. Päts valitsuse etteotsa, siis tuli meie poliitilises elus pööre. Pahempoolsed nõudmised leidsid valimistel rohket poolehoidu; meie asutav kogu sai pahempoolse ilme. Sel ajal ei võtnud K. Päts tegelikult riigipoliitika juhtimisest osa.

Esimene riigikogu sai mõõdukam, kui asutav kogu seda oli. Tema poolt ametissekutsutud valitsuse juhiks või riigivanemaks sai K. Päts. See valitsus töötas ligi kaks aastat. Selle järele kui riigivanema koht tööerakonnale läks, oli K. Päts riigikogu esimeheks kuni II riigikogu kokkuastumiseni. Siis valiti ta jälle riigivanemaks ja on praegu selles ametis.

PAGULANE.

LEGEND. J. L. PEREZ. Juudi keelest E. Sch.

Ja Jumalal, kes on igavesti, igavesti oli, kel olid oma igavesed unelmad, läksid täide, kehas-tusid unelmad, kuid kadusid ka kohe tühjuspi-medusse...

Näeb Jumal unes torni, tõuseb torn pime-duses tipuni, kukub, puruneb, lõhkeb, ning saabub tuhk ja põrm, mis laotub üle tühjuse.

Näeb unelma merest, kukub pimedustühju-sest, viskub kaljude ja mägede vastu, teiste Ju-malate unelmate vastu, purustudes laineteks, lained veeks, vesikeelteks ja vesikiirteks. Tu-levad teiste Jumalate unelmate tuuled, ajavad noid pisikesiks piiskadeks... Tulevad rasked, tuhmid, janunevad udud, juues noid... Ning madalus tõuseb pimeduses kõrgele, noid nee-lates... Ilmakehad jooksevad vastu ilmakehi, pörkavad kokku, lõhkevad, kukkudes tühjus-kuristikku, kaovad nagu poleks neid kunagi ol-nud, ning üle purustatud ilmakehade voolavad tühjuse lained, naerdes ja pilgates Loojat ja tema unelme, ning kaarnad — mõrtsukamõtted len-davad mustemil tiivul üle purustatud unelma-te, torkides pimedusse, kus tahab end avada silm, et valgustada.

Valjud, tigidad tuuled ratsutavad, otsides pimeduses, ajavad laiadi tühjustuha, kus aga tärkab taltejuu ning elu lõkendav säde... Ku-ni hakkas Jumalal hale oma unelmaist; mõtles: Saagu valgus!...

Ning sündis valgus; endast saatis ta teda, ilusamast unelmast, sügavamast kiirtelisest hingest... Jumalikku valgust... Ja valguses otsis iga loodud unelm oma õige koha.

Kenamas korras möödus päev päevale. Ja Jumal nägi, et oli hea; kuid headuse kõrval nägi ta ka halba; varjud käivad valgusega kaa-sas... Oli õiglasel Jumalal kahju endast väl-ja sädelevast valgusest, mis valgustab kurja nagu headki. Ning otsustas valgust hoida ai-nult headele, pühadele, tasuks nende heate-gude eest... Tol korral lõi ta valgustused tae-va, et valitseks päike päeval, kuu ja tähed — öösel, ning kiired, mida endast saatis, kutsus ta tagasi. — — —

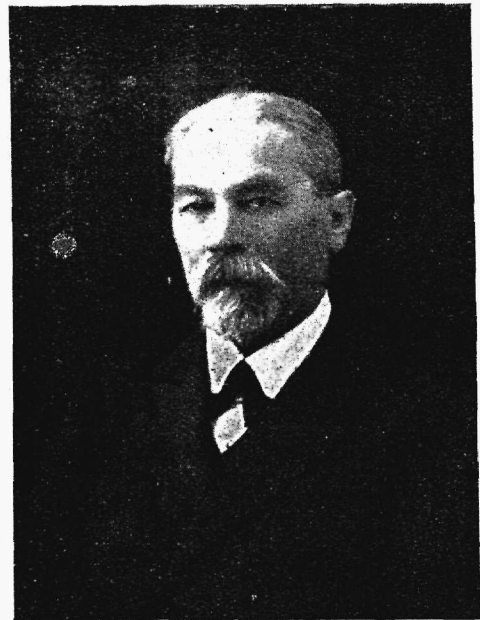
Lendavad kiired tagasi oma algallikasse, üks vaid kiskus enda lahti kõikidest; sai pa-gulaseks!

— Halvad — mõtles põgeneja — on õnne-tumad, ja kui neid maha jätavad mu vennad, siis ütlen mina enda taevast lahti, jäädes nen-de juure...

Põgeneja kiir peitis end kuhugi mäetippu kibuvitsa. Kohe löid õilmitsema põõsas roo-sid, sellal — lukustus taevas.

Üht kiir ei teadnud, et maa ligidal on õhk nii tihe, et tema sealt ei saa läbi, et madaluseni kunagi ei jõua... Jääb veel küllalt kõrgele, madalust nägemata...

Kui ta seda teada sai, oli ju liig hilja; tae-vas oli lukustunud. Kui ta tasa — suurel ka-hetsusel koputas võpatava tiivaga, vastas ing-el halatseva häälega: „Mine! Jumal saab sind ehk veel näha, ning neab su, pagulasele ei andesta Ta kunagi...”

Villem Pakler †.

13. veebruaril lahkus elust Eesti vanem ühistegelane V. Pakler 75 a. vanaduses. Ta oli Võrumaalt, Sõmerpalust pärit ja pühendas end juba noorelt ühistegevusele. Vene võimude vastuseismisel läks tal mitu katsset nurja Võrumaal ühistegelise asutust ellu kutsuda. Viimaks, 1903. a. asutab ta Antslas tarvitajate-ühisuse. Selle järel tek-kisid Võrumaal varsti paljud teised tarvi-tajate-ühisused. Igalpool oli Pakler alga-taja ja õhutaja, käis kõnesid pidamas ja kirjutas ajalehis ühistööst. Viimase ajani töötas ta väsimata.

Ning taas kiir astus maha.

Keegi ei tea kaduvast kiirest, kelle eest lu-kus on kõrgus, ning madalus liig sügav — kuid siiski unistatakse temast, igatsetakse tema juu-re...

— Südamed tunnevad, — hinged turmuivad igatsuses — teadmata...

Eestimaa Päästämise Komitee.

Päewakäsi nr. 1.
Eestimaa rahwaste ja Eesti sõjaväele.

Eesti Maapäeva Manifestiga kuulutatakse rahwastele, et Eesti wabariik iseseiswuseks on kuulutatud ja walitsenemise kogu- rüümi Eestimaa Päästämise Komitee käte all.

Et Eesti wabariik iseseiswuseks manifestis tähesolewas sõlas ena- pooleltis on kuulutatud, siis ei tohi Eesti sõjawägi ega ühtegi Eesti koda- nis Wene-Saksa sõjast milgi wiisil osa wõtta.

Wene rahwawakomissariide mobilisatsioonist ei tohi kuulutama Eesti rahwastele ja meeswäestele.

Rõik olewatele walimiseksile alusel walitud maa, linna- ja wald-omavalitsustele ajutised peawõib olewimata, oma lastestatud sõda lastama ja wõitwaididest arbe- olemise astunud nõutugud komiteed ja kõigilgi teiste nimetatutega aju- tised tulewad isrwalwada.

Seadusliku omavalitsustele efitaja nõudmistel peawad Eesti sõjawäed ja militid selle tänu täiwlitmisega kõigi abinõudega kaaja aitama.

Kirjutame kõigile kodanikkudele ja ametnikkudele, kus nad ja ei teemits, ette, et ei abinõud tarwi- sele wõtta, et Eesti mitte wangi- liguist riigi wabandust wõlja ei wõetaks ja ei häwitaks, sest see warandus on riigile peate Eesti wabariigi omandus.

Eestimaa Päästämise Komitee.

Eestimaa Päästämise Komitee.

Päewakäsi nr. 2.
Kõik Eesti rahwastele ja sõjaväele. Et Eesti wabariik iseseiswuseks on kuulutatud ja walitsenemise kogu- rüümi Eestimaa Päästämise Komitee käte all.

Callinna, 24 webruaril 1918 a.
Komitee: R. Päts, S. Kallimäe, R. Põhja.

Teadaanne.

Kõik Callinnas wõiwad Eesti sõja- wäelised peawad 25. webruaril s. a. kell 12 ilmuma järgmistesse kogumise- punktidesse:

- 1) Jalawäelised — end. riigipanga majasle.
- 2) Suurtükikwäelised — end. kind- luse suurtükikwäe kstaapi (Laiat uul. 15).
- 3) Ratsawäelised — Coomkooli tur- nilaali.

Callinna, 24. webruaril.

Callinna komandant Rotschild.

Eestimaa Päästämise Komitee.

Päewakäsi nr. 3.

Enamlaste wõimuwõimust on lõppenud. Kõik Eesti rahwastele ja sõjaväele. Et Eesti wabariik iseseiswuseks on kuulutatud ja walitsenemise kogu- rüümi Eestimaa Päästämise Komitee käte all.

Die wiste kirj on kända- sest peate jälle tema teadus- lita omanuta. Olewiste kogu- buse, päewakäsi.

Callinna, 24. webruaril 1918.
Komitee: R. Päts, S. Kallimäe, R. Põhja.

Eestimaa Päästämise Komitee.

Päewakäsi nr. 4.

Kõik sõjawäelised teadakse, et 1918. aastal ja hiljem liiska wõisid aia- lemmisusest wasta on wõim, peawad i. märtsis s. a. Eesti sõjawäele järgi- hesse, kus nad teemits, et i. Eesti jäiwäe õhivisi stapi jawa maaleel nr. 52 ilmuma.

Kes wõimulid ääks ei ilmu, see kummitatakse sõjawäe-põhisisus ja ar- taker-sõjawäele alla.

Callinna, 25. 02. webr. 1918.

Komitee:

R. Päts
S. Kallimäe
R. Põhja

Manifest

Kõigile Eestimaa rahwastele.

Eesti rahwas ei ole aastasadade jooksul kaotanud tungi iseseiswuse järele. Põlwest põlme on temas kestnud salajane lootus, et hoolimata pimedast orjaoöst ja wõõraste rahwaste wägivaldwalitsusest weel kord Eestis aeg tuleb, mil „kõik piirud kahel otsal sausa lööwad lõkendama“ ja et „kord Kalew koju jõuab oma lastel õnne tooma“.

Nüüd on see aeg käes.

Ennekuulmata rahwaste heitlus on Wene tsaaririigi pehastanud alustoeid põhjani purustanud. Me Sarmatia legendiku laiutab end häwitaw korralagedus, ähwardades oma alla matta kõiki rahwaid, kes endise Wene riigi piirides asuwad. Lääne poolt lähenewad Saksimaa wõidukad wäed, et Wenemaa parandusest omale oja nõuda ja kõige pealt just Balti mere rannamaid oma alla wõtta.

Sel saatuslikul tunnil on Eesti Maapäew kui maa ja rahwa seaduslik esitaja, ühemeelsele otsusele jõudes rahwawalitsuse asusel seiswate Eesti poliitiliste parteidega ja organisatsioonidega, toetades rahwaste enesemääramise õiguse peale, tagwilikuks tunnistanud, Eesti maa ja rahwa saatusse määramiseks järgmisi otsustawaid samme astuda:

Eestimaa

tema ajaloolistes ja etnograafilistes piirides, kuulutatase tänasest peale

iseseiswats demokraatlikets wabariigiks.

Iseseiswa Eesti wabariigi piiridesse kuulwad: Harjumaa, Läänemaa, Järvamaa, Wirumaa ühes Narwa linna ja tema ümbruskonnaga, Tartumaa, Wõrumaa, Wiljandimaa ja Pärnumaa ühes Lääne mere saartega — Saare-, Hiuga ja Muhumaaga ja teistega, kus Eesti rahwas suure enamuses põliselt asumas. Wabariigi piiride lõpplik kindlaksmääramine Lätimaa ja Wene riigi piiräärsetes maakohtades sünnib rahwahäältsamise teel, kui praegune ismasõda lõppenud.

Seelähendatud maakohtades on ainjamaks kõrgemaks ja korraldawaks wõimuks Eesti Maapäewa poolt loodud rahwawõim Eestimaa Päästmise Komitee näol.

Kõigi naabririihide ja rahwaste wastu tahab Eesti wabariik täielikku poliitilist erapooletust püüda, ja loodab ühtlasi kindlaste, et tema erapooletus nende poolt niisama ka täieliku erapooletusega wastatakse.

Eesti sõjawägi wähendatakse selle määran, mis isemise korra alahoidmiseks tarwilik. Eesti sõjamehed, kes Wene wägedes teeniwad, kutsutakse koju ja demobiliseeritakse.

Runi Eesti Usutaw Kogu, kes üleüldise, otsekohe, salajase ja proportsionalse hääle-

taamise põhjal kokku astub, maa walitsemise korra lõpplikult kindlaks määrab, jääb kõik walitsemise ja seaduseandmise wõim Eesti Maapäewa ja selle poolt loodud Eesti Ajutise Walitsuse kätte, kes oma tegemuses järgmiste juhtimõtete järele peab käima.

1. Kõik Eesti wabariigi kodanikud, usu, rahwuse ja poliitilise ümawaate peale waatamata, leiawad ühtlasi kallist wabariigi seaduste ja kohtute ees.

2. Wabariigi piirides elawatele rahwuslikele wähemustele, wenelastele, sakslastele, rootslastele, juutidele ja teistele kindlustatakse nende rahwuskultuurilised autonoomia õigused.

3. Kõik kodanikuwabadused, sõnatriiki-, usu-, koosolekute-, ühifuste-, liitubede ja streikidewabadused, niisama tikku ja kodule kolbe puutumatus peawad kogu Eesti riigi piirides wääramata maksma seaduste alusel, mida walitsus wiibimata peab wälja töötama.

4. Ajutisele walitsusele tehtakse ülesandeks wiibimata kohtuasutusi sisse seada kodanikkude julgeoleku kaitseks. Kõik poliitilised wangid tulewad otsekohe wabastada.

5. Linna- ja maakonna- ja wallaomawalitsuse asutused kutsutakse wiibimata oma wägivaldselt katkestatud tööd jatkama.

6. Omawalitsuse all seisew rahwamittits tuleb awastiku korra alahoidmiseks otsekohe elusse kutsuda, niisama ka kodanikkude enefekaitse organisatsioonid linnades ja maak.

7. Ajutisele walitsusele tehtakse ülesandeks wiibimata seaduse-elnõu wälja töötada maaküsimuse, töölisküsimuse, toitluse-asjanduse ja rahaasjanduse küsimuste lahendamiseks laialistel demokraatlistel alustel.

Eestil Sa seisad lootusriikka tulewiku lootel, kus sa wabalt ja iseseiswast oma saatust wõid määrata ja juhtida! Mu ehitama oma koju, kus kord ja õigus walitseks, et olla wääriliseks liikmeks kulturarahwaste peres! Kõik kodumaa pojad ja tütreid, ühinegem kui üks mees kodumaa ehitamise pühhas töös! Meie esivanemate higi ja weri, mis selle maa eest walatud, nõuab seda, meie järeltulewad põlmed kohustawad meid selleks.

Su üle Jumal walgwagu
Ja wõtku rohkest õnnista,
Mis ilal ette wõtad sa,
Mu kallid isamaa!

Olagu iseseisew demokraatline Eesti wabariik!

Olagu rahwaste rahu!

Eesti Maapäewa Wanemate Nõukogu.

RAHUTU RAAMAT.

MAKSIM GORKI järele —stan.—

— Ma pole poisike, olen nelikümmend aastat vana ja tunnen elu, nagu kortse, mis mul pihus ja palgedel on. Mulle ärgu tulgu keegi midagi õpetama. Mul on perekond. Et tema eest muretseda, olen kaksikümmend aastat seljaluud painutanud; ja! Seljaluud painutamine pole iseäranis lõbus töö. Aga see kõik on mööda läinud ja ma soovin nüüd eluraskustest puhata. Palun, saage sellest aru! Puhates armastan ma lugeda. Lugemine annab haritud inimesele suurt lõbu. Mina pean raamatust lugu. Ta on mulle harjumuse läbi kalliks läinud. Ma ei ole sugugi nende seast, kes iga raamatut loevad, nagu näljased leiba söövad, raamatust uusi mõtteid otsivad ja näiteid, kuidas elada, loodavad leida.

Mina tean, kuidas tarvis elada, tean jah...

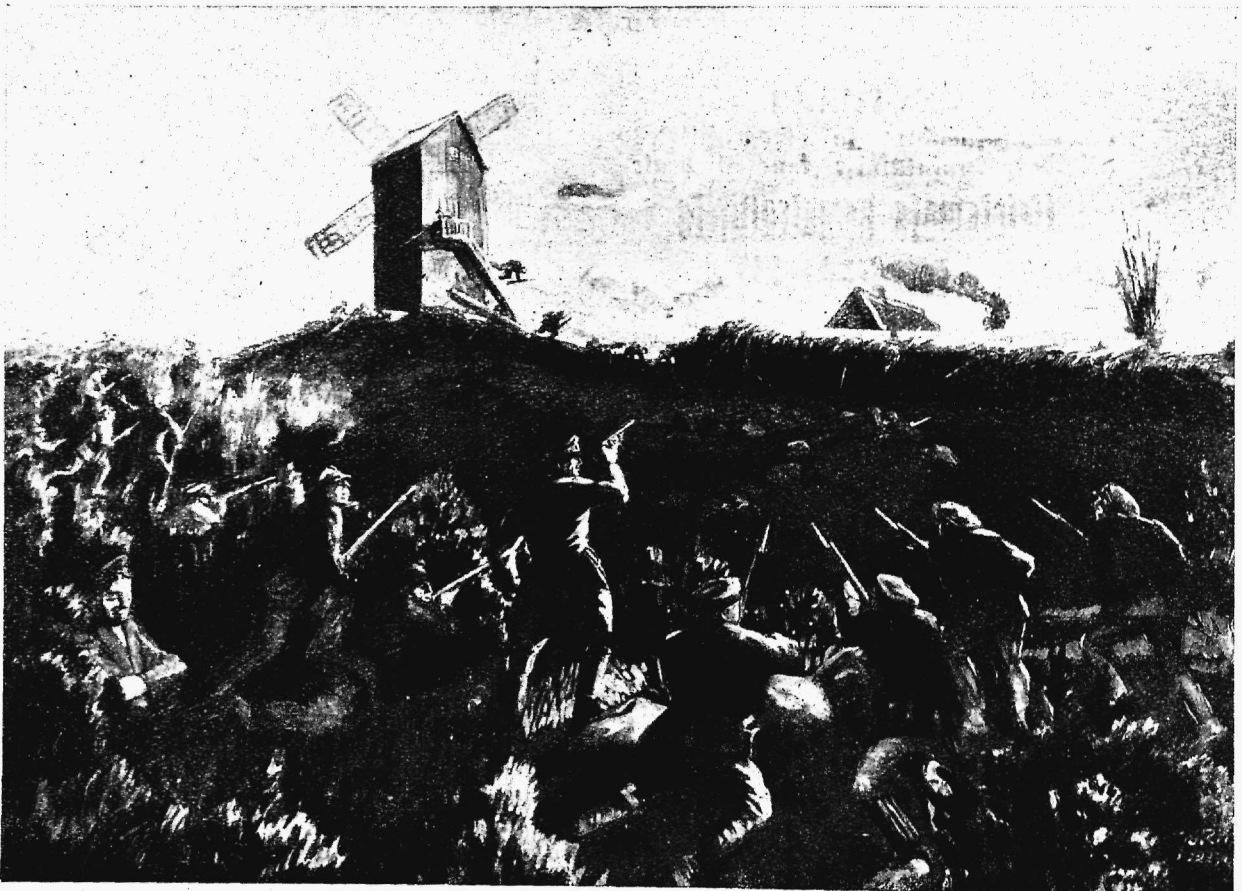
Mina loen ainult häid, tundmusega kirjutatud raamatuid. Mulle meeldib, kui kirjanik

oskab elu ilusaid külgi kirjeldada, ja kui ta ka halb külgi ilusti kirjeldab, nõnda et liha küsid, kui kaste maitsev on. Meieaegseid inimesi, kes oma eluaja tööd on teinud, peab raamat trööstima, peab meid magama uinutama, vaatke, mis ma teile ütlen. Mul on õigus rahulikult puhata. Kes ütleb, et see tõsi pole?

Noh, ma ostsin kord endale ühe noorema, kiidetud kirjaniku raamatu, viisin koju, lõikasin ettevaatlikult lehed lahti ja hakkasin lugema. Pean ütlema, et mul raamatu kohta suuri lootusi ei olnud. Ma ei usu noortesesse, kiidetud kirjanikkudesse. Armastan Turgenevit. Tema teost lugedes nagu jood paksu piima ja mõtled: See kõik sündis ammu, kõik see on mööda läinud, ära elatud! Ma armastan ka Gontsharovi. Ta kirjutab rahulikult, aupakkumist, uskumist äratavalt...

Aga ma loen... Mis pagan! Lugessin ühe

SÕDA LANDESWEHRIGA.

Lahing Lemsalu all Baldashi talu juures 20. juunil, 1919. a.

J. Riisi temperamaali järele. (Vabadussõja muuseumis.)

jutu läbi, panin raamatu kinni ja jäin mõtlema... Teeb kurvaks, aga lugeda võib kartuseteta. Loen veel ühe jutukese läbi — väga, väga hea! Veel!... Räägitakse, et kui hiinlane tahab kedagi heategijat, kes teda on kuidagi moodi tüüdanud, ära kihvitada, siis annab ta heategijale ingveri mahla. Mahl on väga maitsev ja teatud silmapilguni maitseb ta ärrääkimata hästi. Kui aga see „teatud silmapilk“ tuleb, siis langeb inimene äkki maha ja — valmis! Tal ei ole enam iialgi tarvis süüa, sest ta ise kõlbab juba ussidele söögiks. Niisugune oli ka too raamat. Ma lugesin ta läbi. Viimast lõppu lugesin juba voodis, ja kui läbi oli loetud, kustutasin tule ja katsusin magama jääda. Olen külljeli ja laman rahulikult. Tuba on pime ja vaikne.

Äkki tunnen midagi iseäralikku. Näib, kui lendaksid sügisesed kärbsed pimeduses ringi. Teie teate ju neid tüütavaid kärbsed, kes teile korraka ninale, kõrvadele ja lõuale oskavad istuda? Nende jalad kõdistavad iseäranis ärritavalt nahka...

Teen silmad lahti, — mitte midagi. Süda on aga imelik, kurb. Tahtmata tuleb läbilõetud raamat meele ja jutuvägilaste kujud astuvad silmade ette... Kõik need vägilased on väsinud, vaiksed, kahvatud inimesed, nende elu on tühine, igav...

Und ei tule. Hakkan mõtlema. Olen nelikümmend aastat elanud, nelikümmend aastat, nelikümmend aastat. Naine ütleb, et ma — hm! — et ma teda enam nii palavalt ei armastavat kui viis aastat varem... Pojast ei ole asja. Ta laiskleb koolis, käib raudadega liugu laskmas, loeb loriraamatuid... Tarvis vaadata, mis raamatud need on...

Mu amet on täielik lollus, kui õieti mõtelda. Üldse on mu terve elu, kui õieti mõtelda...

Ma tegin uuesti silmad lahti. Mis pagan see on?

Vaatan, raamat seisab süngi ees. Tal on pikad, peenikesed jalad all ja ta raputab pead ning ütleb mulle: —Mõtle õieti...

Nägu oli tal pikk ja pahane, silmad kiirgavad, nagu tahaksid nad minu hinge läbi uurida.

— Mõtle, mõtle, mispärast oled sa nelikümmend aastat elanud? Mis oled sa selle aja sees teinud? Mitte ainult uut mõtet ei ole sinu peas sündinud, mitte ainult algupärast sõna ei ole sa neljakümne aasta vältel öelnud... Iialgi ei ole terve, suur tundmus sinul rinda täitnud ja ka siiski, kui sa naist armastasid, küsisid sa, kas temast sulle ka hea naine saab? Pool eluiga oled sa õppinud ja teisel poolel

unustasid sa, mida õppisid. Alati oled sa ainult muretsenud, et sul hea elada, soe, kõht täis oleks... Sa oled inimene, kel mingit väärtust pole, üleliigne, niisugune, keda kellegi tarvis pole. Sa sured, ja mis jääb sust järele? Sa nagu ei oleks elanudki... Neetud raamat ronib voodi, istub minu rinnale ja surub hinge kinni. Ta lehed värisevad, kaisutavad mind ja sosistavad:

— Niisuguseid nagu sina on kümnete tuhandete kaupa maailmas. Terve eluaja istute oma soojades pesades, nagu kilgid seinaprao vahel, ja seepärast on elu nõnda igav ja ilutu.

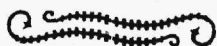
Ma kuulan seda juttu ja tunnen nagu puudutaksid kellegi peenikesed, külmad sõrmed minu südant. Süda on raske ja rahutu. Elu pole mulle iialgi iseäranis selge olnud, vaatasin tema kui kohuse peale, millega olin harjunud... Aga, õigemini öelda, ei vaadanudki iial tema peale... Elasin ja see oli kõik. Nüüd aga on see neetud raamat ta ärrääkimata igavaks, uduseks teinud.

— Inimesed kannatavad, soovivad, püüavad midagi kätte saada, aga sina... Mida sina teed? Kelle jaoks? Mis mõte on sinu töö? Ise ei leia sa temast lõbu ja teistele ei anna ta midagi... Mispärast sa elad? Need küsimised hammustasid ja närtsid mind. Ma ei võinud magada. Inimene aga peab magama.

Raamatu lehtedelt vaatasid jututegelased minu otsa ja küsisid: —Mispärast sa elad? — Teil pole sellega tegmist! — talitsin ma vastata, aga ei võinud. Mu kõrvad huugasid. Näis kui oleksid elumere lained mu voodi üles tõstnud ja mind kiigutades kuhugile edasi kannud, kus äärt vastu ei tule. Möödaläinud aastate mälestused tegid mind merihaigeks... Mul pole iial nii rahutut ööd olnud, tõesti. Küsin nüüd, mis kasu on inimesel sarnasest raamatust, mis teda rahutuks teeb ja magada ei lase? Raamat peab mulle jõudu andma, aga kui ta mu süngile nõelu puistab, mis kasu ma temast siis saan? Olge head, öelge! Niisugused raamatud tulevad inimeste käest ära korjata. Inimesele on lõbu tarvis, meelepaha võib ta endale isegi teha...

Kuidas see viimaks lõppes? Väga lihtsalt. Tõusin hommikul vihaseks süngist, võtsin tolle raamatu ja viisin ta köitja kätte. Seal köideti ta. Ta on kõvasti köidetud. Nüüd seisab ta mu raamatukapi alumisel riivil ja kui mul hea tuju on, siis puudutan ma saapaninaga tema külge ja küsin:

— Noh, kelle võit, mis?

MINU NAISE MEES.

LUIGI PIRANDELLO.

Itaalia näitekirjaniku Luigi Pirandello omapäraste teoste jaoks asutati New-Yorgis teater. Olgu siin toodud üks näide tema loomingust.

„Hobune ja härg — nõnda lugesin kord ühest raamatust, mille pealkirja ja autori olen unustanud — hobune ja härg...“

Kuid parem aga jätame härja mängust välja. Räägime ainult hobusest.

Nõnda siis — hobune, kes ei tea midagi sellest, et ta surema peab; ei tunne metafüüsikat. Kui aga hobune teaks, et ta surema peab, siis osutuks ka temal surima probleem palju raske- mana kui elu probleem.

Heinte ja rohu leidmine on kahtlemata väga tõsine probleem, kuid selle kõrval tuleb esile teine probleem.

Mispärast surema peab kahekümme kuni kolmekümme aasta järele, mil vaeva on nähtud heinte ja rohu otsimisega, teadmata milleks on elatud?

Hobune ei tea, et ta surema peab ja sellepärast ei pane ta ette sarnaseid küsimusi.

Kuid inimese ees, kes Schopenhaueri definitsiooni järel on metafüüsiline loom (millega ütelda tahetakse, et ta on loom, kes teab, et ta surema peab) — inimese ees seisab alati see küsimus.“

Kui ma ei eksi, siis kõneldakse seal edasi, et kõik inimesed hobustele sellepärast peaksid õnne soovima. Ja kõige pealt just niisugused metafüüsilised loomad, kes haiged, nagu näiteks mina, ja kes ei tea mitte ainult seda, et lühikese aja pärast surema peab, vaid ka seda, mis kahtlemata sünnib nende majas pärast surma, kuid seda siiski pahaks ei saa panna.

Päev päevalt väheneb tilk-haaval minu elumahl. Ja nende ridade kirjutamisega tahan teha endale seda kibedat headmeelt (headmeelt, mida ma siiski tunda ei saa) — avaldada oma naisele seda, et ma kõik ette nägin.

Täna hommikul oli mul üks sissekukkumine. See tuli sellepärast, et ta tabas mu koridoris elutoa ukse tagant, kus kummargile olles vaikselt piilus sinu sisse lukuaugust.

„Oh sina, kes sa sugugi armukade pole,“ hüüdis tema, „mis sa teed seal? Vaata ometi! Isegi saapad oled jalast ära võtnud, et mitte kära teha.“

Ma kogelesin rumalaid vabandusi. Et ma mitte salakuulamise pärast seal polnud, vaid

et ainult uudishimu mind sundis läbi lukuaugu vaatama, et ma enam klaverimängu ei kuulnud, muusikaõpetajat aga ei näinud lahkuvat ja nõnda...

Ma vammun, et ma juba tüki aja eest saapad ära võtsin, täiesti ilma tagamõtteta. Nad pigistavad mind. Ja tema, minu armas Eufemia, kes tabas mu ilma saabasteta, pidi teadma, miks nad mind vaevavad ja seda mitte naerma — vähemalt mitte minu juuresolekul. Mul on veetõbi, ja et aega mööda saata, katsun oma haigeid jalgu.

Kuid see ei muuda asjaolu, et olen korda saatnud andeksandmata lolluse.

Kas ma ei teadnud ja kas ma ei tea, et mu naine vastu ei jõua panna sellele muusikaõpetajale. Ja peale selle olen kindel, täiesti kindel, et ta mind ei peta — niikaua kui ma elan. Ta pole mind ära annud pikkade aastate jook- sul ja nii võib ta kannatada ka veel järgmised kaks kuud — ehk äärmisel juhtumisel neli, kuus? Olen kindel, et ta ootaks isegi siis, kui ma edasi ajaksin veel ühe aasta.

Peale selle tundsin ja tunnen hästi ka teda — minu naise tulevast abikaasat. Annaksin pea selle eest, et ka tema sõrmeküüne väärtki ei patusta mu vastu, senikaua kui ma veel hinge tõmban.

Ta on — iseenesest mõista — minu väga armas sõber ja ta nimi on Florestano Losà.

Ta on suurepärase noormees... — tähendab, mitte just noor: neljakümme-aastane, pea- aegu sama vana kui mina — tõepoolest nagu mina, ehk küll näib, nagu oleksin ma saja- aastane; tema aga seisab elus tugevalt nagu tamm metsas. Ta on varustatud kõikide oma- dustega, mis vajalised täiuslikule abielumehe- le: laitmatud kombed, viisakas ja armastus- väärne ülespidamine. Seda näitab iseäranis tema hoolitsemine minu eest.

Näiteks tuleb ta peaaegu igapäev vankriga, et viia mind värsket õhku hingama. Ta annab mulle käe, ta saadab mu trepist alla üsna, üsna pikkamisi, sundides mind igal trepikärgul pea- tuma, niikaua kui ta on lugenud sajani; siis katsub ta mu tuiksoont, vaatab mulle otsa ja küsib mahedasti:

„Kas lähme edasi?“

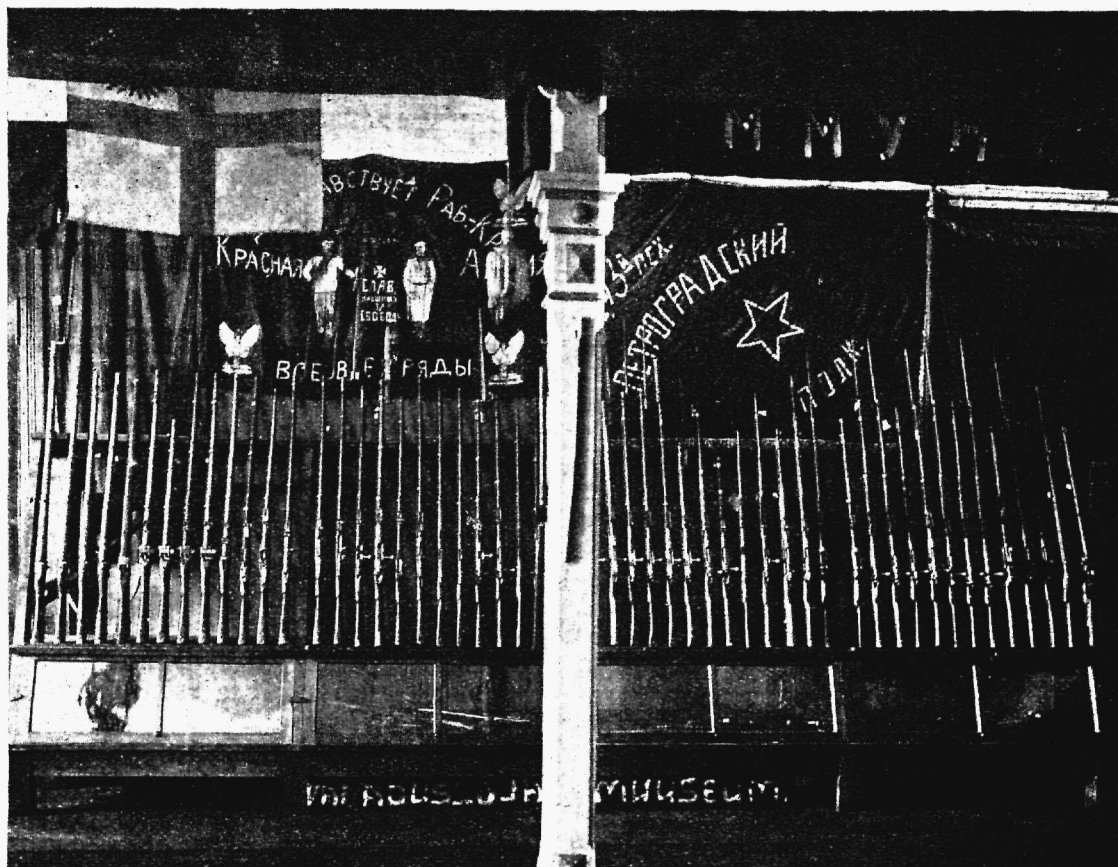
„Lähme edasi.“

Ja nõnda, kuni me alla jõuame — õrnalt, väga õrnalt.

Pärast kannavad nad mu tooliga trepist üles — tema ühel-, uksehoidja teiselpool.

Ma olen vastu tõrkunud, kuid asjata. On ju õige, et ma ühe hingetõmbega ei jaksa ära käia seitset trepiastet, kuid siiski meeldiks mulle palju rohkem, kui sõber poleks nii agar; kui vähemalt uksehoidjal keegi teine selle juures abiks oleks... Pole midagi parata! Kui see

soov tärkab, et nad mõlemad oleksid viletsad lurjused. Tema ausad kavatsused, tema tundmused on tihti kõige suurem õelus minu vastu, sest tundes, et ma milgi moel ei või ära hoida seda, mis kahtlemata juhtub pärast mu surma, näen tihti end sunnitud olevat põlvedele võtma oma poisikese, oma ainsa lapse ja ma õpetan teda armastama ja lapseliku aukartusega

Vaenlaselt võetud püssid ja lipud.

Vabadussõja muuseum.

kuidagi võimalik oleks, siis kannaks Florestano kõige parema meelega üksi mu trepist üles. Ja lõppude lõpuks ei kaalu ma ju palju (nii umbes 45 kilo); ja siis mõtlen ma: minu aitamiseks tahab ta välja teenida oma tulevast õnne.

Ka minu naine on peaaegu õnnelik, et ta minu pärast kannatada võib, ja ta kannataks veel rohkem, et õigustada oma südametunnistuse ees tulevase rõõmusid, et poleks kahetsust. Aus õigus ja aus tasu, mida ei või keelata temale elu ega südametunnistus ja mis ei või tunduda mulle haavavana.

Kuid tunnistan siiski, et minus peaaegu

vaatama selle inimese peale, kes lühikese aja pärast saab tema teiseks isaks ja ma hoiatan last, et ta ei annaks sellele inimesele mingit põhjust enda üle nurisemiseks. Ja ma ütlen temale:

„Vaata, mu Carluccio, su käed on mustad. Mis ütles eile onu Florestano, kui ta nägi su tindiga määratud ninakest? Ta ütles: Pese end, Carluccio, muidu viiakse sind vangi. See pole muidugi tõsi, onu Florestano naljatas ainult. Meie ajal ei viida kedagi vangi sellepärast, et käed mustad on. Kuid pese nad puhtaks igaks juhtumiseks, sest onu Florestano sallib ainult puhtakspestud lapsi. Ta on nii

hea ja armastab väga sind, mu Carluccio; sel-
lepärast pead ka sina teda väga, väga armas-
tama ja tema sõna kuulama, et ta sinuga ra-
hul oleks. Kas said aru, mu lemmik?"

Ja ma kraamin välja kõik väikesed kingitu-
sed, mis ta lapsele toonud selleks, et valmis-
tada rõõmu Eufemiale. Minu vaene poisike
võtab kõik usuga vastu. Ta täidab mu nõu-
ded ja austab teda.

Hiljuti, näiteks, võttis Florestano ta jalutus-
käigule kaasa. Kui nad koju tulid, jutustas
Florestano naerdes, et Carluccio äkki käigu
peal seisma jäänud, tasakesi karjatanud ja
täiesti masendatult küsinud:

„Kas tegin sulle haiget, onu Florestano?"

„Ei, kuidas nii, Carluccio?"

Mille peale mu väike naiivselt vastab:

„Ma kõndisin su varju peal, onu Flores-
tano.“

Oh ei, nõnda kaugele ei pruugi asi minna,
mu vaene, väike Carluccio! Sa oled tõesti
natukene rumal. Varju, nagu näed, võib tal-
lata jalgadega. Onu Florestano ja sinu ema
tallavad kunagi sinu isa varju jalgadega ja on
täiesti kindlad, et nad sealjuures talle häda ei
tee, sellepärast et nad eluajal ta juuksekarvagi
pole kõverdanud.

Missugune võistlus meie kolme vahel vii-
sakuse mõttes. Mina, vaene haige inimene,
sooviksin end ka näidata niisugusena, kuid
selle vastu olen sunnitud pea püsti hoidma, et
võimalikult vähe olla neile koormaks. Vasta-
sel korral saaks mulle osaks veel rohkem tä-
helepanu, nad hoolitseksid mu eest veel aga-
ramini, mis minus tekitab vastikuse, isegi jäl-
kuse tunde. Võib olla, et mul pole õigus, kuid
mulle näib narrijandina meie otsitud viisakuse
ja liialdatud vormilikkuse näidend surma lä-
vel. Kollaste kinnastega ja tuhanda viisaku-
sega saadavad nad mu õrnasti selle läveni;
mulle näib, nagu kummarduksid nad siis mu
ees ja ütleksid armurikka naeratusega:

„Astuge rahulikult siit üle. Head reisi! Ja
olge kindel, et meie alati mäletame teid, kes
teie olite nii hea, tark ja mõistlik.“

Mind on õpetatud, et ma peaksin olema ot-
sekohene. Otsekohene! Otsekohesus tähend-
daks sel silmapilgul: tapma. Jumal hoidku
mind selle eest! Kes hoiab mind tagasi?

Räägime tõsiselt. Kui ma ei usuks Juma-
lat; kui ma usuksin, et surm on inimese elu
piir ja et mind, kui enam maad jalge all pole,
vastu võtab mitte-midagi. Kas teie arvate, et
ma ei sunnaks Florestano?

Unetuil õil, kui ma mõtlen, et ta end välja
sirutab minu voodis, siin, minu kohal, omab

kõik õigused mu naise ja mu asjade peale, kui
ma mõtlen, et kõrval voodikeses hakkab nut-
ma ja ema hiiüdma mu väike poiss, mu vaene-
laps (kui nad üldse lasevad teda magada siin
toas endi lähedal, kui tema voodikest ei oman-
da mõni väike Losà), ja kui ma mõtlen, et ta
öelda võiks mu naisele, kes tahaks voodist
välja tulla, et vaadata, miks väike nutab:
„Las ta nutab, mu armas. On jaanuarikuu ja
sa võiksid end külmetada — ma vannun, et
tapaksin selle Florestano.“

Selle asemel istun igal öösel rahulikult akna
juures ja vaatan kaua taevast. Üks täht, üks
üsna väike tähekeene vilgub seal üleval, selle
peal peatub mu pilk ja sellele ütlen tihti oha-
tes:

„Oota mind, ma tulen!“

Kes teab, ehk olen määratud etendama sel-
lel väikesel tähel samasugust osa, nagu Kristus
maa peal?

Ja tihti ütlen Eufemiale, kes on vabamõt-
leja tütar ja ei usu Jumalat:

„Rumal, usu ometi: Jumal on olemas. Ja
sa peaksid teda tänama. Jah, teda tänama.“

Eufemia vaatab mulle otsa, nagu näiks talle
iseäralik, et nõnda võin kõneleda mina, Luca
Léucci, kellel tema arvates mingit põhjust po-
leks Jumalat uskuda, sest et Jumal minu vastu
on olnud armutu ja laseb mind surra nii noo-
relt.

Kuid ta tänab Jumalat, kui ta kätte satu-
vad need read ja kui ta südamest armastab
oma Florestanot.

Ma saan aru, et siin ainus õige tee on sur-
ra. Vahete-vahel panen tähele, kuidas vaene
Florestano end vaevab, et silmadega ja ohka-
mistega mu naist vastuvõtlikuks teha oma pii-
navatele soovidele.

Ma kujutan siis ette oma naist, kelle ilus,
mustajuukseline pea kergesti paitavalt toetub
ta laiale rinnale, kuna ta kahe sõrmega üles
keerutab Florestano punakate vurrude otsi.
Oo iharust! Kannatust, mu armas Eufemia!

Ma olen sunnitud naerma, naerma. Imes-
tanult küsivad nad mõlemad, mida ma naeran.
Ma vastan vaimurikka naljaga, ja Florestano
tähendab:

„Sina, armas Léucci, jääd ikka nalja-
hambaks.“

Tihti aga ei õnnestu mul naljahamba osa,
nagu sõber seda nimetab. Tahtmatult muutub
mu nali torkavaks, ja Florestano, kes istub mi-
nuga vankris, kannatab mu sõnade pärast. Ma
ütlen talle:

„Kui see halb koht poleks, siis teeksin ette-
paneku sulle, armas Florestano, istuda ainult

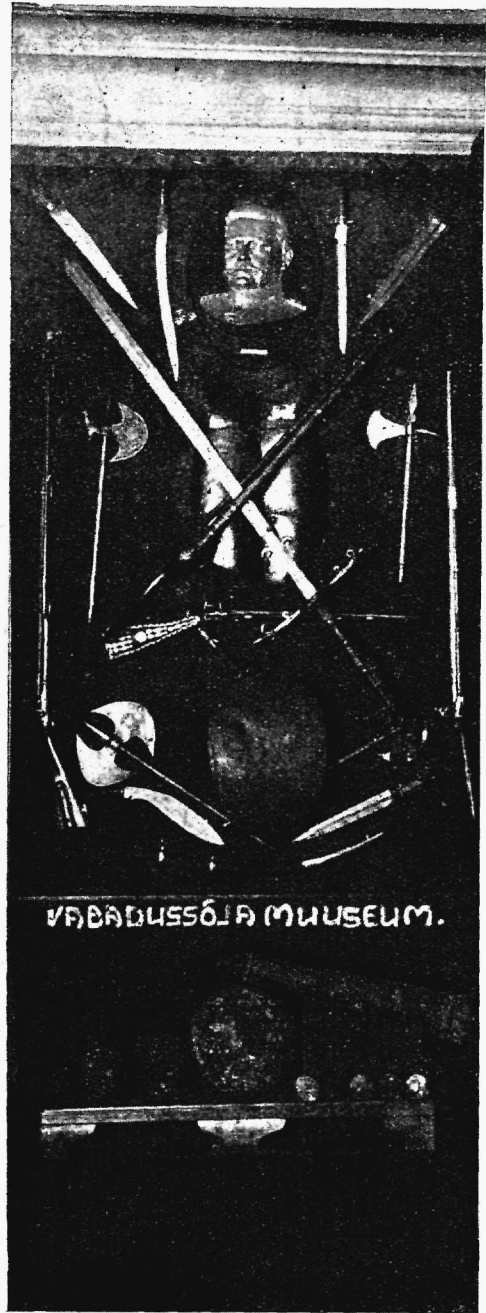
Ülemjuhataja kabinett
Vabadussõja muuseumis.

★

Kõrval:

Meie sõdurite poolt sõjaajal leitud vanad asjad, muuseas Saksa ristsõdijate kahekäemõök, mis üle sülla pikk.

Ülal Hindenburgi metallist rinnakuju, mille sakslased sadamatehases valasid; all miinisadamas välja kaevatud vana-aegsed suurtükikuulid ja -toru.

mõneks silmapilguks mu asemele. Ma kinnitan sulle, et sul oleks samasugune iseäralik tundmus nagu minul, — tähendab, kui elu peale ei vaadata enam enesest välja minnes, vaid teistest, selles veendumuses, et lõpp tuleb natukese aja pärast, võib olla isegi sel silmapilgul, mil seda öelda tahad ja kui mõtlema peab, mis teised teevad, kui sind enam pole.“

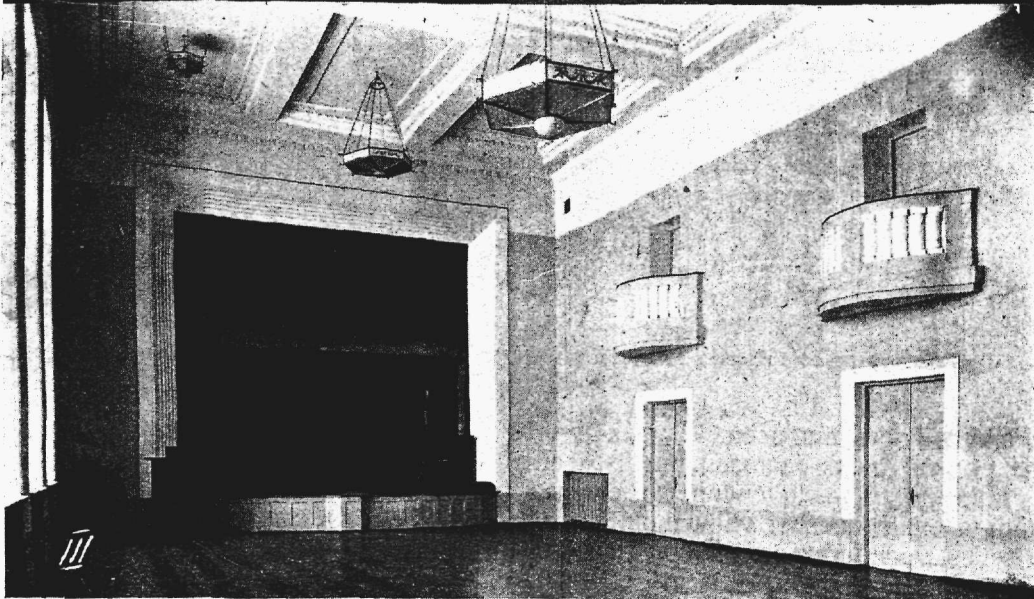
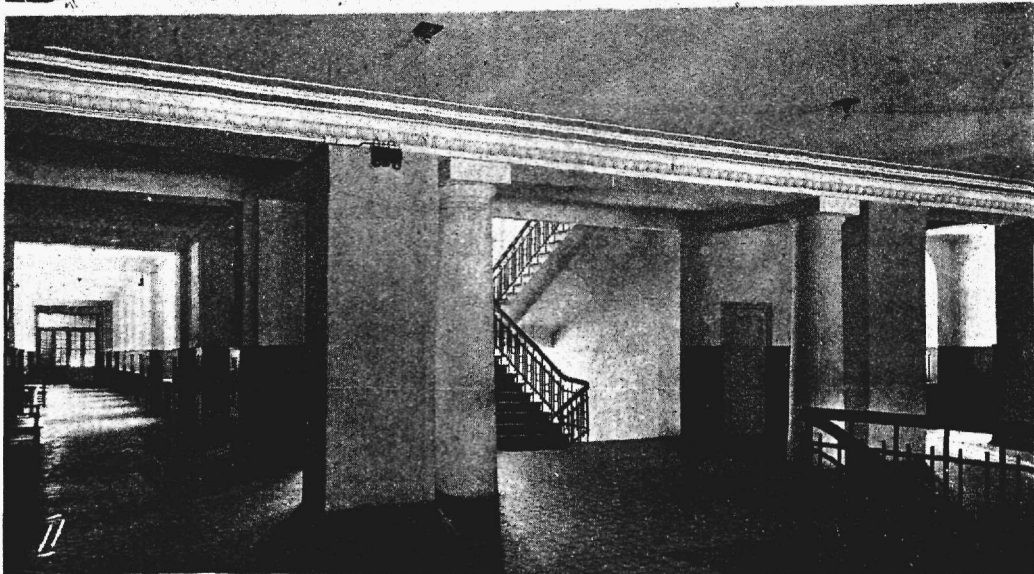
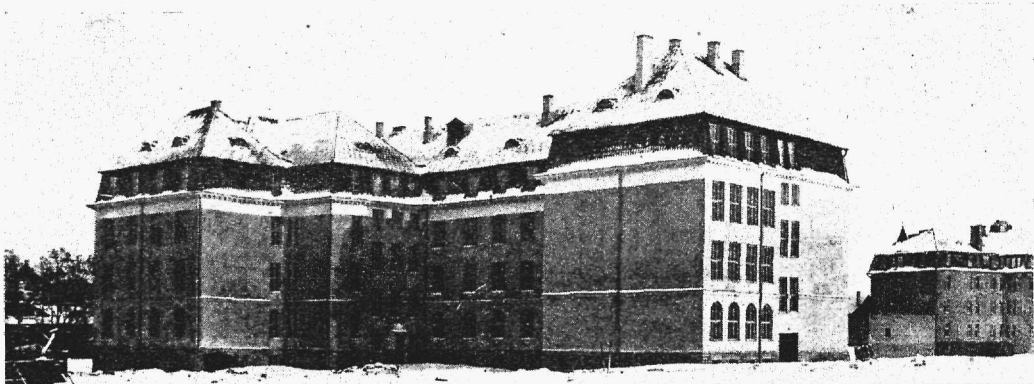
Ma kõnelen selgesti ja arusaadavalt, kuid Florestano näitab, nagu ei mõistaks ta mind. Ma jätkan:

„Näiteks tean ma, armas Florestano, misuguse portselaanist pärja sa mu hauale paned, kui ma seal puhkan.“

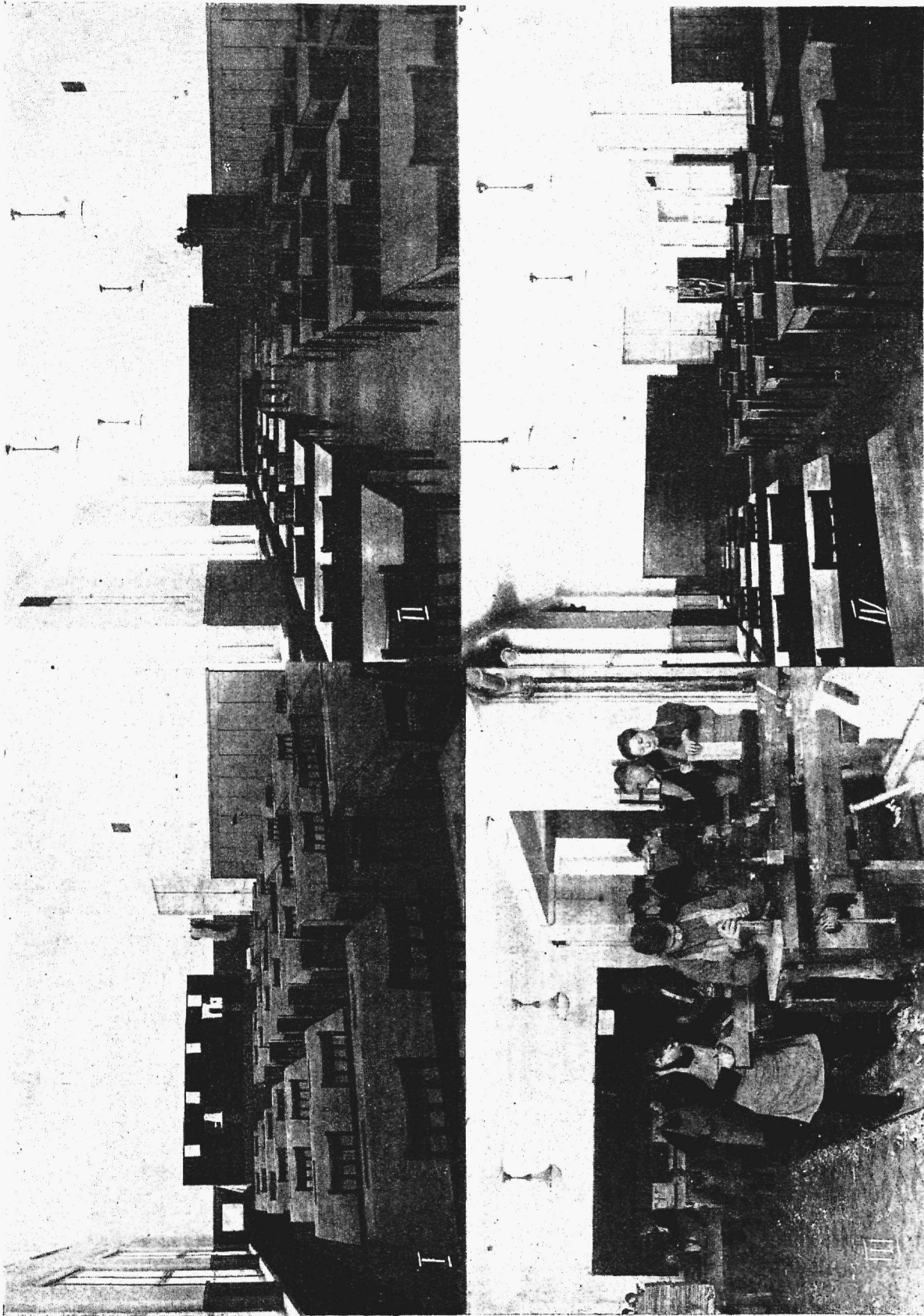
Florestano palub mind sellest vaikida, ja mina vaikin ning vaatan end ümbritsevaid ilu-

UUS SUURIM KOOLIMAJA TALLINNAS, RAUA TANAVAL.

Foto Rambach.

I. Koolimaja välimus. II Eeskoda. III. Saal näitelavaga.

I. Joonistamisklass. II. Muusikaklass. III. Puusepatööstuse klass. IV. Looduslookklass.

17. veebr. s. a. oli uue, suurima ja ilusama Tallinna koolimaja pidulik avamine. Maja, mille järele suurt tarvidust tunti, kuna perekas II ja III linnajaos koolimaju vähe ja needki ruumidelt kitsad ning pimedad, on hästi avar ja kõigi uemate nõuete kohaselt sisse seatud. Tema ehitusega tehti algust juba 1922. a. septembrikuus; 15. okt. samal aastal oli maja pidulik nurgakivi-pauek. Ehitusmeistriks oli Haas Heinrichson, juhatajaks ja kava valmistajaks arhitekt Artur Perma. Kogu ehitus ühes sisseseadega on 50 miljoni marga ümber maksmata läinud. Kõik kutud on kannud Tallinna linnavalitsus, kes ka maja ehitamise mõtte algatajaks oli.

Uue suure ja stünda ehitusega on saavutatud ajakohased ja kenad kooliruumid hulgate meie linna algkooli õpilastest.

said asju, mis pole enam minu jaoks — ilusaid asju, mis jäävad teistele.

Täna sõitsime sammu läbi Gianicolo õhurikaste alleede.

„Oh, kui heameelega elaksin siin,“ ütles Fiorellano, tähendades nõiduslik-ilusa Savorelli survimaja peale.

„Kas üksinda või teistega?“ küsisin mina.

„Muidugi teistega!“

See on: ta elaks heameelega seal minu näisega.

Mis võin ma sinna parata?

Tõlkinud R. L.

JAAPANI NAERATUS.

LAFCADIO HEARN. Tõlkinud H. T.

Üks minu sõpradest Jokohamas, läbi ja läbi armastusväärne inimene, kes poole oma elust on veetnud idamaa vabades sadamates, ütles mulle kohe minu maale tulekul: „Kuna teie nüüd Jaapani elu kavatsete uurida, siis võib olla lähem teil korda ka mulle üht küsimust lahendada, — ma ei suuda nimelt mõista Jaapani naeratust — see on mulle täiesti arusaamatu. Lubage endile minu paljudest Jaapani kogemustest üht jutustada: Ühel päeval järsakult alla sõites kohtasin teekäänaku vael poolel tühja kuruma. Ma poleks oma vankrit enam õigel ajal pidada suutnud, kuigi oleksin püüdnud, aga ma ei varunudki, sest et ma tõsist hädahoitu ei eeldanud, ma karjusin ainult mehele Jaapani keeli, teisele poole kõrvale põigata, too aga rahuldus sellega, et ta oma kuruma teekäänakul tiisliga vastu müüri keeras. Tempo, milles sõitsin, ei võimaldanud mulle enam hobuseid tagasi tõmmata, ja enne kui arugi sain, pörkas tiisel minu hobusele rindu — mees jäi terveks.

Oma hobuse verist haava nähes kaotasin igasuguse enesevalitsuse ja lõin mehele piitsaga vastu pead. Ta vaatas mulle otse näkku, naeratas ning kuminardas. See naeratus rõõvis täiesti mu tasakaalu — mu viha oli korraka ära auranud... Pange tähele, see oli aupaklik naeratus. Aga mida tähendas ta?... Mis pagana pärast naeratas too mees. Ma ei taipas seda sugugi...“

Ka mina ei mõistnud seda tookord. Aga vähehaaval on mulle selginud selle saladusliku naeratuse tähendus. Jaapanlane suudab surmale silma vaadates naeratada — ja teeb seda ka harilikult... Aga see ei ole mitte trots ega silmakirjalsus, samuti ei või seda ka vahetada haiglase resignatsiooni naeratusega, mida meie

iseloomu nõrkusega oleme harjunud ühendama... See on palju enam peenendatud ning kaua kujundatud komme. See on ka sõnatu kõnelus.

Võõras ei saa tähelepanemata jätta pärismaalase õnnelikku ning naeratavat näoilmet ja see esimene mulje on enamail juhuseil täiesti meeldiv. Algul Jaapani naeratus hurmab — alles hiljem, kui sama naeratust märkame mitmesugustel olukordadel, kurbuse, valu ja pettumuse silmapilkudel, valdab meid otse vastu pidi teatud kahtlus ning mõningail juhustel võib ta ilmne ebasüüdsus isegi meie viha esile kutsuda.

Ja tõeliselt on see naeratus põhjustanud palju arusaamatusi ja raskusi võõraste tööandjate ning pärismaaliste teenijate vahel. Igaüks, kes kinni hoiab Briti traditsioonist, et hea teener peab mõõdukalt pidulik olema, ei suuda oma „boy“ naeratust rahulikult kannatada. Ka jaapanlased hakkavad nüüd sellele õhtumaisele narrusele tähelepanu pöörama — sest ajast, kui nad märkasid, et Inglise keelt kõnelev võõras seda naeratust enamasti vihkab ja kaldub teda valesti ja haavavalt mõistma, on Jaapani teenrid vabades sadamates lakanud naeratamast ja sünge ilme omanud.

Jaapani naeratuse võõriti mõistmine on sageli viinud saatuslikkude tagajärgedeni; nii juhtumine kellegi T.-ga, tühe Jokohama kaupmehega. T. oli oma teenistusse võtnud (ma arvan, vist õpetajana) vana, sümpaatliku samurai (Jaapani feodaalaeagne eesõigustatud aadelimees), kes tolleaegse kombe järele patsi ja kaht mõõka kandis. Tänapäeva inglane ja jaapanlane ei mõista ühtteist mitte iseäranis, aga tookordne inglane ja jaapanlane mõistsid ühtteist veel vähem. Algul pidasid pärismaa-

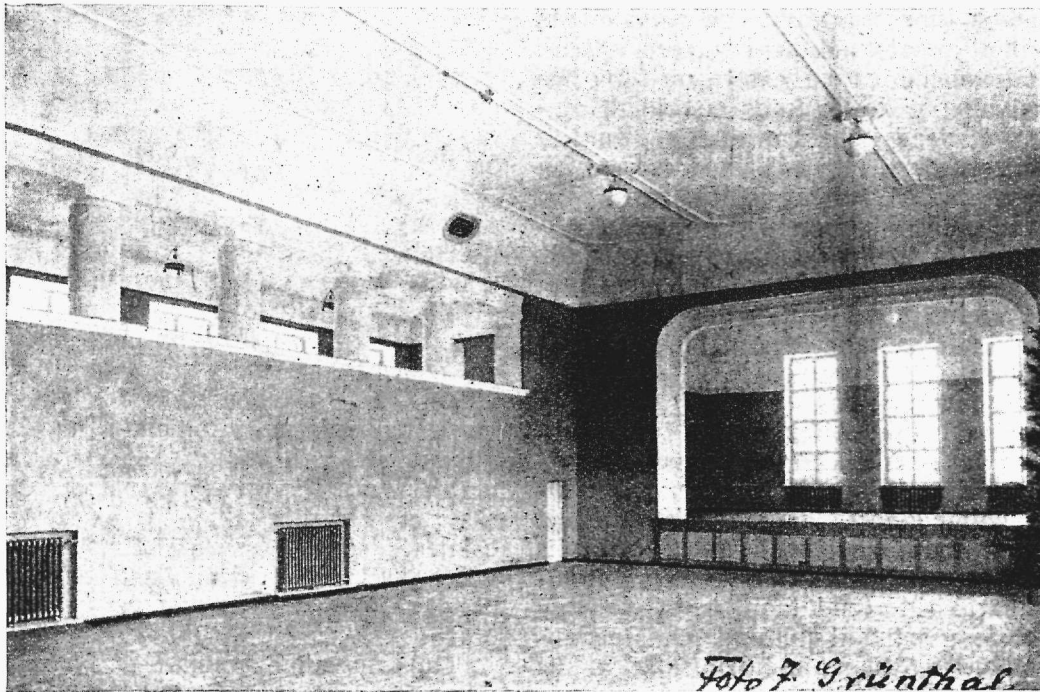

Foto F. Grüenthal

Läänemaa õpetajate

lased end võõraste teenistuses nii ülal, nagu oleksid nad suursuguses Jaapani majas, ning see süütu eksitus viis võõraid mitmesugustele jõledustele ja meeletustele, kuni lõppeks selgus, et hädahohtlik on jaapanlasi nii kohelda kui Lääne-India neegrid. Palju võõraid tapeti... Ent ma kaldun kõrvale... T. oli nii siis väga rahul oma vana samurai'ga, olgugi täiesti võimetu mõistma vanamehe idamaist viisakust: tema mahalheitmine tervituseks, tema väikeste kingituste tähendus, mida ta parajal juhusel valitud — täiesti T.-le määratud — viisakusega anniks tõi.

Seal ühel päeval tuli too vanamees, et üht heategu paluda. Ma usun, see oli Jaapani uueaasta eelõhtu, mil igitüks raha vajab põhjustel, mille selgitamine siin liig kaugele viiks. Meelehea seisis selles, et T. temale ühe tema mõõga eest raha laenama pidi. Mõõk oli suurepä-

Johann Kuupus,

Läänemaa õpetajate seminaari direktor 1).

seminaari võimlemissaal.

rane sõjariist ja kuna kaupmees seda kui väärtasja tundis, laenas ta vanamehele pikema jututa soovitud summa. Mõni nädal hiljem oli vanamehel taas võimalus oma mõõka välja lunastada. Mis nüüd järgmise õnnetu juhtumise põltjus võis olla, ei tea keegi öelda. Võib olla, et T. närvid väga pingul olid... kuis see ka olla võis, ühel päeval vihastas T. väga vanamehe üle, kes ta paha-meelele vastas naeratuse ja kummardustega. See suurendas T. viha veel enam ja ta ütles vanamehele haavavaid sõnu. Ent too naeratas ainult ja kummardas veel enam, mille peale T. talle ust näitas. Kuna aga vanamees ei lakanud naeratamast ja kummardamast, kaotas T. igasuguse enesevalitsuse ja ägestus nii, et ta vanameest löi... Aga äkki valdas T. kole hirm — sest silmapilg len-

1) Soovitav oleks, et õpetajad oma nime korralikult ja arusaadavalt kirjutaksid. „Ao“ toim.

das suur mõök tupest ja välkus ta silmade ees ning vanamees ei paistnud enam vanana... Ent sarnane Jaapani mõõga valhe tera on üsna hukatuslik asi ning pädevas käes on küllalt ainsast löögist, et pead kehast eraldada. Kuid ta piirituks imestuseks liikkas vanamees tubli vehkleja osavusega mõõga välgukiirusel jälle tuppe tagasi, pööras ümber ning kadus.

Ehmunud T. langes mõtetesse... Palju armsat ning head ärkas vanamehest tema mälestustes... tema nõudmatu ja tasumatu sõbralikkus, mida tema talle üles näidanud, tema laitmatu ausus... T. valdas häbi — ta püüdis ennast lohutada, kuna ta ütles: see oli ta enese süü; tal polnud mingisugust õigust minule otse näkku naerda, kui ta nägi, et ma vihane olin... jah, ta otsustas isegi ennast parajal juhusel vabandada... Aga seda juhust ei tuinud kunagi enam, sest veel samal õhtul viis too vanamees enese juures täide Samuraj kombe järele „harakiri“ (endatapp, mis Jaapani aadelimeestele mõningail juhtumisel teatud aukombeks oli). Ta jättis maha imeilusa kirja, kus ta oma tegutsemise põhjusi selgitas: lööki süütalt vastu võtta, selle häbi eest tasumata, on au haavamine, mida samurai ei tohi üle elada. Tema oli sarnase löögi vastu võtnud — teistel olukordadel oleks ta selle häbi eest kätte maksnud, kuid antud juhusel olid asjaolud sootuks teistsugused. Tema auseadustik keelas selle mehe vastu mõõka tõsta, kellele ta selle puuduse silmapilgul oli pantinud. Kuna tal seepärast võimalus puudus oma mõõka tarvitada, jäi talle ainsana väljapääsuteena aus endatapp...

Et Jaapani naeratus mõista, peame suutma vähe süveneda vanasse, loomulikku, rahvalikku Jaapani ellu.

Kui tahame aru saada lääne ja kauge-ida raasitaju ning tunde väljenduse tähtsamate erinevuste tähendusest, siis peame uurima nimelt alamate rahvaklasside elu-olu; nende heilade ja südamlikkude inimestega, kes ühteviisi naeratavad vastu surmale kui elule, võime meie veel üheskoos rõõmu tunda lihtsate ja loomulikkude asjade üle — ja usalduse ning sümpaatia kaudu võime nii kaugele jõuda, et pikapeale hakkame mõistma nende naeratus.

Jaapani laps sünnib selle õnneliku vaimuandega, mida terve koduse kasvatus kestel arendatakse. Tema eest muretsetakse sama suure hoolega, kui see osaks saab mõnele õrnale aiataimele. Naeratus õpetatakse samuti kui kummardamist, mahaheitmist, tasast rüüpiivat hingamist, mis rõõmuväljendusena saadab tervitust kõrgemalseisjale, nagu üldse vana viisakuse valitud ja ilus komme. Peab naeratama igal heal juhusel, kui kõneldakse kõrge-

malseisjaga või omasugusega — ja isegi halbadel, piimlikkudel olukordadel — see kuulub hea tooni juure. Naeratav nägu on meeldivaim nägu ja et vanemad, sugulased, õpetajad, sõbrad ja heategijad meeldivaimat nägu näitavad, on elureegel. Edasi on see elureegel, näidata välisilmale alati õnnelikku ilmet, jätta teistele, nii kaugelt kui see võimalik, meeldiva mulje. Lõhkeb meil ka süda, siis on ometi meie seltskondlik kohus vapralt naeratada.

Vaeseima talupoja teadvuses elab veendumus, et see harva kasulik, aga alati hoolimatu on, oma isiklikku valu või pahameelt näoilmes väljendada. Ja sellest siis tulebki, olgugi et mure Jaapanis nagu mujalgi oma loomuliku väljenduse peab leidma, et loetakse taltsutamatu pisaratehoogu kõrgemalseisjate või võõraste ees ebaviisakaks — ja harimata talunaise esimesed sõnad, kes oma närvidele sel kombel vaba voli andis, on kindlasti järgmised: „Vabandage minu enesearmastust — ma olin väga hoolimata...“

On rahvusline komme, et kui mõnest kurvast või põrutavast sündmusest teatatakse, siis tehakse seda asja omaste poolt alati naeratusega. Mida tõsisem asi, seda enam rõhutatud on naeratus ja on see asi sellele, kes ta esitab, iseäranis kole, siis muutub naeratus sageli mahedaks naeruks. Kui kibedalt ka ema, kes oma esimese lapse kaotanud, võis matuspeol nutnud olla — ometi on üsna tõenäoline, et ta, kui ta sinu teenistuses on, naeratusega oma kaotusest teatab.

Ent see naeratus on äärmise enesesalgamiseni viidud viisakus ning tahab öelda: „Teie heldus võib seda kurba sündmust tähele panna, kuid ärge endale südamesse võtke sarnast kõrvalise tähtsusega asja ning vabandage mind, et vajadus mind sunnib viisakust selle läbi haavama, et ma sellest üldse kõnelen.“

Võti selle mõistmatu naeratus saladusele on Jaapani viisakus. Mõne eksituse pärast lahtilaskmisega ähvardatud teener heidab maha ja palub naeratades vabandust. See naeratus on otse vastand häbematusetele ja tundetusele. Palju enam tähendab ta: „Teie võite kindel olla, et ma täiel selgusel olen teie üleva otsuse õigluse kohta ja et ma täiesti aru saan oma eksitusest, aga minu mure ja vilets seisukord lubavad mind loota, et teie minu meeletut palvet, mulle andeks anda, kuulda võtate.“

Ometi peame teadma, et isegi vaseim ja alandlikuim jaapanlane ülekohut vaevalt vaikselt kannatab; tema näilik alandlikkus ja paindlikkus tugeb peasjalikult tema moraalsel tundedel. Võõras, kes endale lubaks mõnda jaapanlast ülemeelelikkusest lüüa, veenduks peagi, et

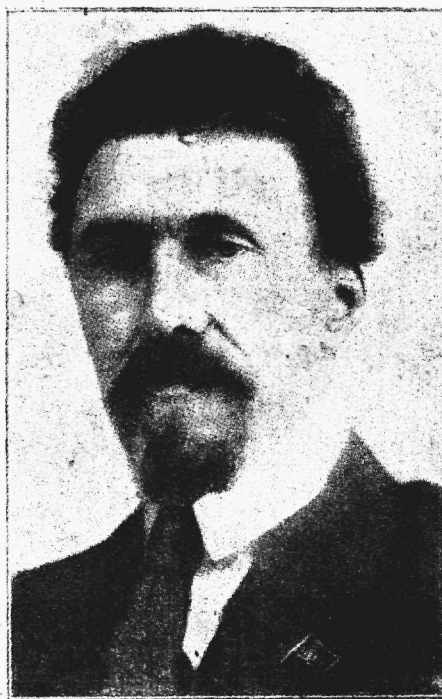
Aug. Schmidt,

välisministeeriumi poliitilise osakonna juhataja.

see oli hukatuslik eksitus. Jaapanlane ei lase ennast narrida, ja sarnane jõle sündmus on paljudele elu maksnud.

Naeratus, mis kõnelust valgustab, on vaid väike osa viisakusest; ent tundmus, mida ta sümboliseerib, omab sellest suurema osa. On sul juhhuslikult mõni haritud Jaapani sõber, kes kõigis asjus on säilinud tõsiselt jaapanlikuna, kelle iseloom on puutumata jäänud kõigest modernist egoismist ja võõrast mõjust, siis võid sa tema juures uurida terve rahva olulisi sotsiaalseid jooni — jooni, mis temas peeneimal õitsengul puhkenud on. Sa paned tähele, et ta harilikult kunagi enesest ei kõnele ja et ta tungivais isiklikes küsimusis vastab viisakalt kummardades võimalikult lühidalt ja ebamääraselt. Ent teiselt poolt asetab ta sulle rea küsimusi sinu enese üle — sinu arvamised, ideed, isegi tähtsusetud üksikasjad sinu igapäevasest elust näivad talle sügavat huvi pakkuvat ja sul on vististi võimalus tähele panna, et ta kunagi midagi ei unusta, mis ta sinu käest kuulnud on. Ent tema armastusväärsele, osavõtlikule uudishimule on asetatud teatud kindlad piirid ja võib olla isegi ta tähelepanekutele. Ta ei puuduta kunagi mõnda piinlikku küsimust ja jääb kõigi iseäralikkuste ja väikeste nõrkuste vastu — kui sa neid vahest omad — täiesti pimedaks. Ta ei kiida sind kunagi otse näkku, kuid ta ei mõnita, pilka ega laida sind ka iialgi.

Sa leiad üldse, et ta kunagi ei kritiseeri isikuid, vaid nende tegude mõju. Küsid sa temalt nõu, siis ei arvusta ta isegi kavatsust, mida ta ei hinda. Kõige rohkem, mis ta teeb, on see, et ta sinu tähelepanu uuele juhhib umbes järgmiste ettevaatlikkude sõnadega: „Võib olla on see teie otsekoheste huvide kohasem nii ja nii talitada“. On ta summitud teistest kõnelema, siis tähendab ta nendele kuidagi imelikul kaudsel viisil, kuna ta esitab ja kombineerib terve rea jooni, mis küllalt iseloomulikud on, et soovitud kujutlust esile kutsuda. Kuid sel juhtumisel on esitatud jooned kindlasti seda laadi, et huvi äratavad ja soodsa mulje jäätavad. See kaudne edasiandmise laad on pärit Konfutsiuse koolist: „Kui sul ka puudub igasugune kahtlus,“ ütleb Li-Ki, „ära lase seda, mida sa ütled, paista oma enese arvamisena.“ Kindlasti märkad sa oma sõbra juures ka palju muid jooni, mille mõistmiseks sa vajad teatud kodunemist Hiina klassikeritega. Ent sa ei vaja ühtki neist teadmisist, et veenduda tema õrnas tähelepanus teiste vastu ning tema juurdunud enesesalgamises. Ei ühelegi rahvale pole õnnelik-olemise saladus nii selge kui jaapanlastele, ei ükski raass pole selles nii põhjani teadlik, et meie elurõõm peab tugema meie ümbruskonna õnnele, järelikult meie oma enesesalgamise ja kannatlikkuse hoolitsusele.

Vene rahvakomissaride nõukogu esimees Rõkov, valiti pärast Lenini surma tema asemele.

Samal põhjusel ei leia iroonia, sarkasm, julmalt terav pilge Jaapani seltskonnas mingit pinda. Tahaksin peaaegu öelda, neid ei tule peenenenud elus sugugi ette. Vale võtte ei lange naeru ja lahtuse alla — iseäraldusi ei imestata, kogemata eksitust ei pilgata.

Võõras, kes Jaapani sisemal elutseb, ei suuda küll hoiduda igatsemast mõnikord Eu-

roopa elu teravamate kontrastide järele ta sügavamate rõõmudega ning kannatustega ja ta arukama sümpaatiaga. Kuid ainult mõnikord, sest intellektuaalne kaotus kaalutakse tõesti rikkalikult üles seltskondliku armsusega ning kes jaapanlasi ka osaltki mõistab, ei saa keelduda tunnustamast, et nad ikka veel see rahvas on, kelle keskel kõige kergem on elada.

VIIMNEPÄEV.

WALTHER NITHACK-STAHN'i romaan.

Tõlkinud J. R.

8

„No muidugi, kirsikivikese peale astudes võib kaela murda, peab natukene ettevaatlikum olema. Sellepärast paistab armas päikene omelti edasi.“

Jällegi vaatavad vend ja õde teineteisele otsa, nagu näib: mitte just rõõmustelless, et kõik vanaviisi jääb. Erich väristab tasakesi pead. Arst näeb seda ning paneb sõrme suu peale. Sisse astub ruttu, ilma koputamata, pereisa; ta on suure kasvuga, punakate juuste ja habemega, palavusest õhetavast näost paistab, et ta on harjunud käsutama. Ta vahetab ruttu ühe pilgu arstiga, siis kummardub ta voodi kohal ja suudleb naist otsa peale. „Vaata, sa oled juba palju värskem.“

„Jumal tänatud, tervis on parem.“

„Mõtlege, üks suur mõte on täide minemas. Minu esimene inseneer on tööpoolest üks pagana poiss, seda ei tohi talle muidugi ütelda; ta on Kolumbuse muna seisma pannud. Päikese-mootor on valmis. Need kulud, mis ma katsete tegemise peale olen kulutada julunud, teevad endid tuhatkordselt tasa. Olin praegu tema pool, omandasin leiduse kasutamise ainuõiguse — ma pean ütleva, ta oli oma osa nõudmises rõõmustaval kombel tagasihoidlik. Omandasin jalapealt suure maa-ala — naeruväärt odava hinnaga — ettevõtte ehitamiseks.“ Pereisa käib, käsi tasa kokku lüües, edasi tagasi... „Edu peab kõige muinasjutulisem olema. Palun, kujutage ette, James Watt oleks oma ülesleiduse ühele ainsale masinate ehitajale ära müüinud — ja see ei tähenda veel midagi, sest see on suurem, kui Watti ülesleides. See on terve meie praeguse kultuuri ümberlõkkamine. Muidugi, tuleb palju järeleaimajaid ja kasutajaid, aga mina olen kõigest ette jõudnud ja saan seda au ka kõige viimasena kandma.“ Ta lööb Erichile õla peale: „Poiss, sinu tulevik! Jäta oma õigusteadus — siin ootab sind palju suurem tulevik! Tüdruk, sind peavad printsessid kadestama!“

Ta astub haigevoodi juure: „Nüüd tõuse varsti üles, Liina, sa imestad. Me ei jää sellesse viletsasse kuuti. Pean juba läbi-rääkimisi vana kuningalossi pärast järve ääres — täna ostetakse ju kõik võileiva eest. — Armas doktor, võtke ennast kokku, see ei pea teile kahjuks tulema. Ja teie, õde Barbara — teen kirikule niisuguse kingituse, et see teil silmist vee välja võtab. Soo, nüüd lähme terrassile ja joome klaasi viina.“ — Ta võtab arstil käealt kinni.

„Albert, kui aga ilm siiski —“

„Muidugi hakkub ilm, hahaha... ja tekib uus, mille meie ära võidame, hahaha...“

Vaikides lähevad need neli läbi suure hulga tubade, siis suleb pereisa ukse, ilme ja kõne muutuvad. „Doktor, kas see pole mitte ära-neetud lugu? Hiigla õnne hoian ma käes — seal sureb mul minu vaene naine. Ja kui seda ei juhtuks — siis ehitataks vaimus torn, mille tipp taevani ulatab — hea küll, head sööma-aega, suurt X'i seal üleval pole arvesse võetud. See on pilkamine — pilkamine! Mis teie arvate? See on ju hull, et seda ikka jälle inimestelt küsitakse, kes sama rumalad, kui küsija isegi — aga küsitakse muudkui.“

Arst kehitab õlgu. „Mina arvan, me oleme nüüd kõik teatud mõttes haiged, kelle juures surma oodata võib. Niisugusel korral pannakse ennast ja teisi uskuma, et kõik hästi läheb. Kerge elu, kerge surm — see on see kunst.“

„Vaesed lapsed, teiega käib saatus kõige julmimalt ümber.“

„Papa, meie mõlemad mõtleme nõnda: tehkem tööd nõnda, kui poleks ajal lõppu; rõõmustagem, kui oleks viimane tund käes.“

Erich võtab õel käest kinni, uhkelt, ilusad seisavad mõlemad noored seal.

„Poiss, see on hea õpetus.“

„Oli sul ennist viinajoomisega tõi taga?“

„Ma naljatasin, mamma pärast.“

„Tehkem seda nüüd ja löögem klaasid kokku — meie õnneks!“

*

Ümmargusel kivil, mis valgest liivast paistab, istub Johannsen, rauk; kohmakates veesaabastes jalad hoiab ta laiali ja sõlmib tumepruunide, tuulest ning päikesest pargitud kätega lõhkise võrgu kallal. Lühikeste vaheaegade järele vee reb laine tumedalt kohisedes rannale, kargab sisisedes kõrgele, noolib valgevöödilise keelega üsna rauga jalgade ees ja taganeb vulisedes. Lõpmatust kaugusest näib see tulevat, sealt,

„Meie ei lähe ju kunagi enam kalale — kunagi enam.“

„Tead sa seda?“

„Meie ei tea seda mitte, aga sina tead seda. Sellepärast otsisimegi su üles. Juba minu isa ütles alati: Johannsenil on teisemad silmad kui meesugustel. Ta näeb unes ja ta näeb ärkvel olles, nii kuidas tugevat tuulehoogu üle mere nähakse tulevat — ei saa kuhugi kõrvale põigata, aga sa tead ometi, et see viie minuti pärast seal on ja purje rihvida võib. Nii näeb tema tulevikku sündmusi. Sest ta põlvneb Põhja järskudelt kallastelt“ — kõneleja näitab

Fr. Kuhlbaasi matuse rongi rannal.

kus hall veeväli pilvede hämarusse kaob. Kusagil pole ühtegi suitsulippu, ühtegi purje, ühtegi inimese häält. Surmani väsinuna lamab must lootsik mühiseva mere ees, tõrvast ja meremudast tõuseb kõduneva elu mädahais. Ülevaalt läbi pilve langeb kahvatu helk alla rauga valgetele juuksesalkudele, millega pehme tuul mängib.

Kas rauk ei kuulnud, et tema selja taga naised ja mehed üle liivajõe alla on tulnud? Neid on kahekiümne ümber. Nüüd istuvad nad poolringis tema ümber, kükitavad ja vaikivad. Ta ei pane seda tähele.

„Isa Johannsen,“ ütleb viimaks keegi vägeva, palja rinnaga... „me tahtsime sult midagi küsida.“

Vanamees ei vaata üleski.

„Me tahtsime sult küsida: Miks sa võrku parandad?“

„Et kammeljäd läbi ei mahuks.“

käega kaugete üle uduse vee — kus inimesed on heledasilmalisemad kui meie... Isa Johannsen, tahtsime sult küsida: Ons see õigus, mis need seal suurtes linnades kuulutavad, et kaheksa päeva pärast taevas ja maa kaovad?“

Pikas reas kihutavad lained endid püsti ajades kaldale. Pahemal pool, kaugel udus olevast kivisest maaninast kuni kaugel lageda kaldani, paremal pool, on näha ainult hirmus hoog, millega rahutult hingav vesi tõuseb ja oma valgeid ääri laiemale laotab. Mitte kaugel istujatest suitseb vaht, jätab endast värisevaid ebemeid maha, mis tuul laiali puhub.

„Miks te seda teada tahate?“

„Kolme päeva jooksul pole meie enam välja sõitnud, meie naised ei lasknud meid. Jahud leivaküpsetamiseks on otsas, keegi ei taha uut ostma minna. Millega see lõppeda võiks?“

Vanamees laseb võrgu lahti. Tihedate, valgete kulmude alt vaatab ta mere peale, vaatab

üle mere pilvede maadesse, kust öö tõuseb... Näeb ta nüüd und või on ta ärkvel?...

Nüüd paneb ta kortsus käed risti. „Tulevad katsumise päevad. Tuleb suur häda, missugust ilma algusest peale pole nähtud. Poeg tõstab isa vastu mässu, tütar ema vastu. Inimese vaenlased saavad tema kodakondsed olema. Mägede vastu öeldakse: langege meie peale. Ning mäekinkude vastu öeldakse: katke meid! Ja saab olema, kui neil päevil enne veerputust: nad söövad, joovad, võtavad naisi ja lähevad mehele ja ei pane kõik seda tähelegi...“

Jällegi vaikus. Siit ja sealt kostab ringist salajane sosin.

„Ja siis, isa Johannsen?“

„Näen suurt rahvakogu. Siin langevad nad ja seal tõusevad nad üles. Öndsad on need, kes valvavad“...

„Ja siis?“

„Näen uut taevast ja uut maad. Sest eelmine taevast ja eelmine maa hukkusid ja merd pole enam.“

„Kumas see sünnib?“

„Seda ei tea keegi, ka inglid taevast mitte.“

Äkki libiseb õhus, nende peade kohal valgetilvuline, lendab noolena lainetesse, kiigub kartmatult hirmuärataval sügavusel. Tõuseb jälle õhku ja heljub kaugusse kui valguse käskjalg. Paljarinnalise kõrval istuv naine lööb mehele külje pihta, sosistab:

„Küsi talt ometi.“

„Mis peame siis tegema?“

„Sõitke merele ning heitke oma võrgud sisse.“

„Sõidad sa meiega kaasa, isa Johannsen?“

Siis kisub ennast noormees, keda emakäsi kinni hoiab, lahti, põlvitab vanakese ees ja vaatab talle paluvalt silma. Vanake vaatleb teda kaua, siis võtab ta tema ümbert kiini. „Sõidan temaga täna öösel.“

„Ema kiljatab: „Tood sa tema tagasi?“

„Toon ta homme tagasi — ja toon tagasi rohkem kui üks kord.“

*

Ummarguse laua ümber istub kui mõne päeva eestki tõsiste õpetlaste ring. Murelikumad veel ja põnevamad on näod, selle mõne päeva jooksul näivad nad vanemaks läinud olevat. See valge habemega, kes kui patriark näib, on üles tõusnud, kätega lauale toetudes on ta enese vaevaga püsti ajanud.

„Austatud sõbrad, valitsuse soovil olen teid, vaatamata siiatulemise raskuste peale, veel kord siia paluma pidanud. Rahuldatus tohin ma ütelda, et keegi ei puudu — tänan teid. — Minu herrad, viimaste päevade juhtumised on

kahjuks umbusklikele meie seas õiguse annud: meie rahvas — ja niipalju, kui me veel teateid teistelt maadelt saanud oleme — nähtavasti kogu inimkond pole selle kõlbluse kõrgema astmeni jõudnud, kuhu nii tähtis, ähvardav saatuselöök neid oleks tõstma pidanud, nii kui meie teised seda lootsime. Teadaannet, mis meie kõige parema teadmise järele valitsusele avaldanud oleme, kasutatakse ägedateks võitlusteks asjade eest, mille alaväärtusikkus meil nii meelt liigutavalt silmade ees seisab. Ja mis mulle kõige häbistavam näib olevat: mõlemad võitlejad pooled umbusaldavad meid, kahtlevad teaduse aususes. Ei häbeneta väita: meie, tõe teurid, olla mingisuguse partei teenistuses, meie orjata alatu omakasu pärast. Mina arvan, meil pole selle peale midagi muud vastata, kui ainult ütleme ilka edasi seda, milles meie veendunud oleme... Minu herrad, kantsler kõlistas mulle õige vara hommikul; riigi koledat seisukorda arvesse võttes nõuab ta kõige suuremat selgust. Ta peab selle saama.“

Väsinult vajub suur kõneleja tugitooli, peanikutusega pöörab ta Archibaldi poole.

Archibald avaldab muljet, kui oleks ta haige. Ta jääb istuma, ta põsed on sisse langenud ja huuled kahvatud; ta räägib pikkamööda, jõuetult: „Ütelda pole mitte palju, ent siiski küllalt. Väljaarvamised on teie ees, te olete need läbi vaadanud. Teiste tähetornidega ühendusse astuda on võimatu, teistelt tähetornidelt järele küsida on võimatu, see pole tarvilikki. Minu meelest võib väljaarvamiste tulemusel vaevalt kahelda. Kui ime ei sünni — rõhutan seda veel kord ja tunnistan, et usun „võimatu“ võimalusse“...

Archibald peatab, tasane rahunus kohiseb läbi teadusmeeste ringi ning kustub.

„See pole mitte võimatu, et täht X mingi tundmatu keha poole tungib, mille tõmbejõud päikese omast tugevam oleks — aga, kui selle ebatõenäolikkuse kõrvale jäetakse, kui mitte see ega mõni muu ime ei sünni — siis sünnib õnnetus lähemal ajal, — lähemal ajal, see tähendab kahe kuni kolme päeva pärast“...

Nende raskepäraselt ette kantud sõnade järele jääb esialgul kõik vaikseks.

„Kas herradel selle kohta midagi tähendada pole?“

See kongus minaga ja üle otsa rippuvate juustega ütleb oma kirglikel rääkimisviisil: „Et mulle inimkonna enamuse madalalt hindamisel õigus jäi, annab mulle ka õiguse minu hiljutist ettepanekut korrata. See oli viga. Igatühele täielikku tõde ütelda, ta ei kannata seda välja. Puhas teadus elab nii hõredas õhus, et harilikul

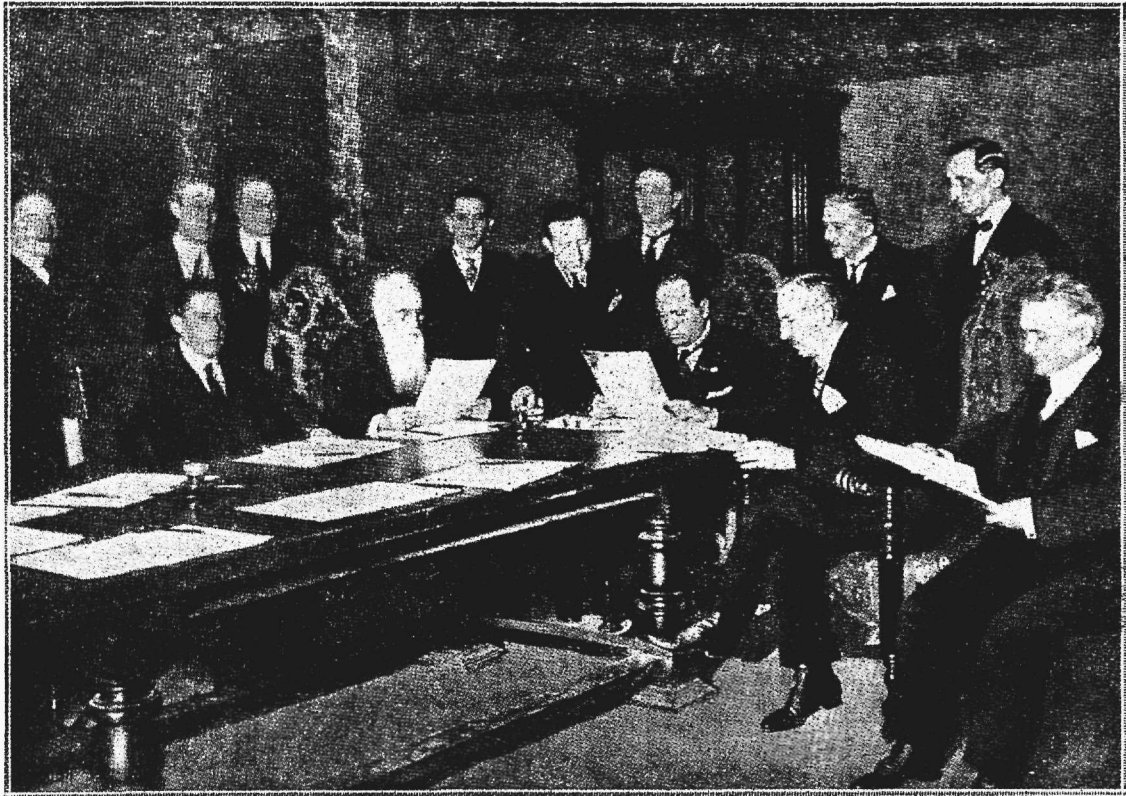
inimesel hing kinni jääb. Ta ei taha mõelda, ta tahab elada. Isegi meiesugune — tunnistan seda avalikult — peab niisugusel juhtumisel vastutõotavad kired ära võitma. Järelikult looritavad ilmale tõde, et tal viimased tunnid kergemad oleksid. Meie austatud eesistuja vastab küll jälle, see polla meie kohus rahvale oma arvamist kuulutada. See pidavat valitsuse hooleks jääma, oma teadaannetele kohast kuju anda. Ometi on kogemus näidanud, kuhu see

vesse võttes siiski ime sisse usub. Mina omalt poolt lükkkan selle ime tagasi —“

„Ka mina!“ kostab helkivate prilliklaasidega teravhabelise kõle hääl. „Kõige kindlamini! Ime ei tohi ilmaksi meie viimane sõna olla — vaid: loodusseadus!“

„Väga õige! väga õige!“

„Süüa,“ — teravhabeline tõstab üles oma ees olevad lehed — „herra ametvend, olete teie ise kõik selle arvudes ja mõõtudes üles tähene-

Itaalia ja Jugo-Slaavia lepingu allakirjutamine Roomas.

Istuvad vasemalt paremale poole: Contarini, Itaalia välisminister. Pashitsh, Jugo-Slaavia peaminister. Mussolini, Itaalia diktaator. Nintshits, Jugo-Slaavia välisminister. Antoniewitsh, Jugo-Slaavia esitaja Roomas.

meid viib. Tehkem ka kantslerile tema ülesanne kergeks, kuna me temaga kui võhikuga ümber käime, kellele täielik tõde kasu ei saada. Meie austatud noorem ametvend,“ — kõneleja kumardab kergesti Archibaldi poole — „tohin talle küll kõikide nimel meie suurt imetlust selle võimalise töö üle avaldada, mis ta nende päevade sees teinud ja selle üle, kuidas ta seda teinud —, minu herrad, see on kangelaslikkus teaduse teenistuses —“

Kiiduavalduse kõmnin.

„Meie ametvend tunnistas ka täna, et ta, patset maailma hukkumise tõelikkust ar-

danud, sellele ei või vastu rääkida, ning loodusekäik on seda kinnitanud. Kui nende päevade segaduses rahustust otsitakse, siis näen mina seda selles, et me üleüldise tarvilikkuse kasuks järele peame andma.“

Archibald ei vasta, kui surmani väsinu tugeb ta poolkinniste silmadega toolile.

„Minu herrad, laske ma räägin kõik ära, mis mul ütelda oli!“ esimene kõneleja võtab jälle sõna: „Hoolimata kõigest arvan ma: me lohutame rahvast teadmatusega, mida ta ka vajab. Las ta uskuda päästmise ime sisse. Las kantsler uskuda sellesse, et ta puhta südame-

tumistusega rahvast lõpuni petta võiks. Tehkem tõkkes kasvavale meeleheitmisele ja ütlem: hädaohu on mööda läinud! Mis siis kõige lõpuks tuleb, on vaevast tuntav, kiiresti ära kannatatud hetk.“

Vastuvaidlemise rahutule lainele kerkib selgelt ja lepivalt kitsa preestrinäoga mehe sõna: „Ka mina pean oma endise arvamise juure jääma, milles mind viimaste päevade sündmused mitte sugugi kõigutanud pole: tingimata täielik tõde! See oli meie viga, et me esimesele teadaandmisele, selle mõju pehmendavad sõnad juure lisasime. Mitte tagasihoidlikkuse pärast, vaid mure pärast. Milleks see: „Inimlikku äranägemist mööda...“? See on iseenesestki selge ja ütles ometi rohkem, kui see ütleva pidi. Selle küsimusmärgi külge sõlmiti põhjendamatud lootused ja avalik arvamine on rahutuse mereks muutunud. Ütleme lühidalt ning lihtsalt, nii kuidas noor ametvend seda ümberlöökkamatult selgeks tegi: me oleme kadunud, kõige hiljem kolme päeva pärast on lõpp käes — siis sünnib see, mida surmamõistetutest teatakse rääkida, kellele viimase teekonna tund teada antakse: nad on lootuse ja ootuse piinast vabastatud, möödapääsmatu seisab käskivalt nende ees ja kergemeelsedki omavad rahuliku ja auväärilise ilme. Veel kord: Uskuge meie soost kui iseenestest, et temas on inimlikkust! Ärgem laskem teda valearvamisest lõpule vastu minna!“

„See'p see on!“ — „Tabav!“ — „Iga sõnale kirjutan alla!...“ Paljud on püsti tõusnud, püüavad kõneleja ümber, suruvad tema kätt. Hall eesistuja: „Nii näib see ka mulle olevat. Kas on veel vastupidist arvamist olemas? Nii kui näen, vastu on üks ainuke hääl. Ma annan meie läbirääkimise tulemused kantslerile teada.“

Archibald istub pealt näha osavõtmatult kui uimane oma tugitoolis. Kui varjud rändavad temast üksikud pildid mööda: kuidas koosolek laiali läheb, teadusmehed kaovad üksteise järele, kuidas keegi tal ettevaatlikult üle otsa silkitab — kuni kõik vagune on. Nüüd kummardab ennast tema kohal midagi valkjat läikega, ta kuulab oma vana õpetaja osavõtlikku häält: „Armsam sõber, nüüd minge aga teie ka. Teie töö on tehtud. Mis veel teha jääb, seda toimetan mina üksinda. Te olete midagi üliinimlikku korda saatnud, te võite puhta südametunnistusega lahkuda. Minge...“

Archibald, käsi silmade peale pandud, otsib mälestuse hämarusest üht salmi, mis kooliaegadest mälestusse on jäänud, salmi kellestki, kes

tegi selle tööd, kes teda läkitanud... kuni selle ööni, kus keegi...

Archibald raputab tasa pead: „Ma pean te gutsema.“

„Rehkendate teie ikka imega?“

„Ma ei rehkenda — aga...“

„Minge armisa mõrsja poole. Te avaldasite mulle seda, ta ootab teid igatsedes.“

„Ta ootab, kuni ma teda kutsun.“

„Kutsuge siis. Nüüd on veel ühendus olemas, ühe tumi pärast võib olla pole seda enam.“

„Veel mitte.“ Ühe korraga võttis Archibald tooli külgtugedest kinni ja tõusis üles. Kindlal sammul läheb ta minema ja trepist üles piksilma juure.

*

Hõõgav palavus lasub maa peal. Kuivatava tuuleõhu käes närbuvad õied, sügiskuiivanutena langevad lehed puudelt. Tühjaks jäänud uulitsate kohal haudub päike ennekuulmatu jõuga, nii et uulitsal sammuja jalg pehmeks muutunud asfaldi vajub. Päikese kõrvetav hingamine tungib läbi iga aknavarju kantsleri pimendatud koosolekusaali, heitub halvavalt riigi kõige suuremat vastutust kandvate meeste koosoleku peale.

Praegu kõneleb toitlusminister. Väsinult, pikkade vaheaegade järele, langevad laused kahvatu, auvääriliku mehe suust:... „Ähvardav näjahäda... Kahe päeva jooksul pole enam toiduainete ronge sisse sõitnud... Kuuljutud, et maal tagavarasid laastatavat... Vee-muretsemine ainult vabatahtliste jõudude abil võimalik... Sütetagavarad peaaegu otsas... Linna metsas metsik puuderöövimine... Pagaritöökojad keelduvad, vaatamata politsei kaitses, tööd tegemast... Homme või ülehomme üldine kokkulangemine... Ainult lühike viivitus on siis võimalik, kui riigi aidaid avatakse — aga siis? Ma lõpetan...“

Ühtegi häält ümberringi. Kantsler, kes kin-niste silmadega ministri kõnet kuulab, võiks arvata, et ta istub mahajäetuna pimedas, palavas kõrbes.

Keegi ütleb poolkuuldavalt: „Üht „siis“ ei ole enam olemas.“

Nüüd võtab kantsler kõik jõu kokku: „Siiski, minu herrad, on üks „siis“ olemas. See on meie kohus, see „siis“ ära kasutada — meie kohus, kes me nõutu rahva viimane tugi oleme. Nii kaua, kui ma elusalt sellel kohal istun, ei lakka ma ohje kinni hoidmast, kui ka inimeste äraarvamist mööda me juba kuristikku äärel oleme!“

MÕNDASUGUST.

Iseäralik surnukeha.

New-Orleans'i surnuaial leidub marmorsammas pealkirjaga: „Siin hingab Thomas Fington, sündinud Reverley's 18. jaanuaril 1870. a., surnud New-Orleans'is 30. novembril 1904. a., — mis on püstitatud omal ajal raske tammepuust kirstu, sängitatud umbes 2 meetri pikkusele ja 2 meetri laiusele ning kõrgusele rauapangale.

Ometi peitub ses kohutavaim lugu. New-Orleans'i ühes suuremas rauavalamistehases töötas keegi Thomas Fington töölisena juba mitu aastat. Ta oli suure kogumisanuma, millesse sularaud väiksematest sulatamisahjudest voolas ja kust seda valamiseks tarvitati, ülevaatajaks. 30. novembril 1904. aastal, kui anum, umbes 2 meetrit sügav, ääreni sularauaga täidetud oli, seisis Fington ühel üle selle ulatuval lauakesel, kui ta äkki ta-sakaalu kaotas ning südant lõhestava kisaga keevasse rauasulatisse kukkus. Nagu pealtnägijad jutustasid, kukkus ta täies pikkuses, nägu allapoole, kuuma vedelikku.

Ameerika ajalehtede „kuningas“
R. Hurst.

P.-A. Ühisriikides on suurem hulk ajalehti nagu mitmed muudki ärilised ettevõtted — ajaleht on Ameerikas äri üksikute kapitalistide või nende ühisuste, trustide kätte läinud. Kõige rohkem lehti on R. Hurst enese kätte koondanud ja teda nimetatakse sellep. ajalehtede „kuningaks“.

milles silmpilkselt nii ära lagunes, et tast muud järele ei jäänud, kui ainult veidi tumedam koht sulatise pinnal.

Kui esimene ärevus kohutavast õnnetusest möödus, tahtis juhtiv insener sulatist selle peale vaatamata valamiseks tarvitada, kuid tööliste ägeda protesti peale jäi see teostamata ning raud lasti ära hanguda. Tööliste ning õnnetu perekonna soovil lõigati rauamassist see tumedam koht välja, et olemasolnut kristliku matmise osaliseks lasta saada. Kõik oli seks korras, kui äkki viimasel minutil politsei vahele astus ja sarnase „jämeda tembutamise“ ära keelas. Nüüd anti asi kohtu kätte lahendada ning viimaks jõudis New-Orlans'i hermandad (keskaegne linnakohus) sellele otsusele, et tähendatud rauatükis ikka Thomas Fington'i jäänused on, ja alles 6 nädala pärast peale surma lubati matmist toimida.

—p.

Kursused jumalakartmatutele.

Nõukogude Venemaal on juba pikemat aega käimas usuvastane kihutustöö. Selle süvendamiseks on mõne aja eest asutatud erilised „kursused jumalakartmatutele“, kuhu komandeeritakse ägedamaid kommuniste sõjaväest ja laevastikust. Kursustel antakse juhatust, kujdas usuvastaseid mõtteid laiades rahvahulkades levitada, usukommete täitmist naeruvääristada ja vaimulikkude autoriteeti rahva silmis maha kiskuda. Eriti elavalt võtvat kursustest osa „komsomoli“, s. t. kommunistliku noorsoo liidu liikmed.

—ste.

Madrus Shelesnjak,

kes viie aasta eest Vene Asutava Kogu laiali ajas.

Goethe „Faust“ Hiina maitse järele.

Hiinas tulevat ettekandele Goethe „Faust“, mis „kohalikkudele oludele“ vastavalt ümber tehtud, et ta hiinlaste maitsele vastuvõetav oleks. Selle järele on Margarete röövitud ja vaevleb ühe türanni käes. Faust, kes siin mitte õpetlane ei ole, vaid nõiana esineb, otsustab, oma südametunnistusest aetud, õnnetu Margarete päästa selle järele, kui viimane tema maija „karskena ja puhtana“ tuli ja tema südame tantsude ja akrobaatliste kunsttükikidega võitis. Faust võidab röövli, kelle jalataldu trahviks nurjatuste eest peksetakse. Rõõmu pärast nuttes suudleb Margarete Fausti kätt. Faust ei taha aga tänust midagi teada ja läheb neljakäpakile minema.

Nagu näha, ei ole algtekstist palju midagi järele jäänud.

o.

N A L I.

Tutvus. „Vaene mees palub väikest armuandi!“

— Olite ju eile ka juba siin?

„Ja, armuline proua, aga teie ei annud mulle eile midagi, sest ütlesite, et teie mind ei tunne. Nüüd aga oleme juba tuttavad...“

*

Ikka põhjust. „Miks teie täna ahju ei kütnud, Marie?“

— Polnud enam halgugi puid, armuline proua.

„Miks teie seda siis varem ei õelnud.“

— Siis oli veel puid.“

*

Isegi imestanud. „Aga herra, kuid võisite eile õhtul verandal mu tüdarta suudelda?“

— Ja, teate, kui ma teda täna päeval nägin, olin isegi selle üle imestanud ja panin endale just sama küsimise ette.

*

Hambaarsti juures. Hambaarst: „Kuna teie oma arvet ei suuda ära õiendada, ei maksaks teil seejuures ka veel mulle minu enda hammastega nii häbematuult näkku naerda!“

Meie kunstikaasande puhul.

„Ao“ lugejaile pole A. Vichvelini nimi tundmata: käesoleva aastakäigu teise numbri kaasandeks oli reproduktsioon Vichvelini maalist „Villa Capriccio“, tänase — „Mere rannas“. Kumbki maal on kunstniku mulluse suvituse vili Narva-Jõesuus, kumbki oli mullu sügisel Tallinnas Kunstnikkude Liidu näitusel välja pandud.

Ei „Mere rannas“ ega „Villa Capriccio“ aseta vaatlejaile erilisi probleeme: näeme tüki loodust, mis täis sooja, suvist päikesepaistet, mis helendab, kirendab säravais värves. Nad mõjuvad vahetumasti silmi, lõbustades muretu loodusligiduse ja värvirõõmuga. Meeldiv motiiv, soe pärastlõunane päike, rikkad värvide kontrastid enne veerengu kustumist, — see kõik näibki kunstnikule paleti ja pintli kätte surunud. Värvilise mulje haaramine ja kinnipidamine näib olnud ta ainsaks ülesandeks: saavutus on puht-maaliline — kahemõõtelise pinna värviline organisatsioon. Kolmemõõteline ruum, sügavus, õhk ning nende kujutamise pole ulatanudki kunstniku omaasetatud ülesande piirkonda. Nii on saanud pinnaline kujutus tugeva dekoratiivse mõjuga. Tõepoolest, kujutlege neid maale seinal rippuvaina: pilk ei peatu neil, võib olla, kuigi kaua, aga tuba saab ilme, kui oleks ta lillehtes.

Nagu kodu muutub rõõmsaks heledate, puhaste lastehäälte kilast, muretust lõõritusest, isegi kõlavahäälilise seinakella lõõmisest, ehtides elu kuulmelist külge, ei tea isegi kuidas, ilma et see kõik meie tähelepanu paelaks või paelata tahaks, — nii võiks ehtida Vichvelini lõuendid elu nägelist külge, samuti meile erilisi nõudeid asetamata. Nagu noid rõõmsaid kolu kuuleme, meelsastigi kuuleme, ilma et nad kuulatama sunniksid, nii näeme meelsasti rõõmsaid värviakkorde, ilma et nad vaatlema sunniksid. Ometi on ühed kui teised nii meie meeltele kui meeleolule olemas ning vajalised halli äripäeva elustuseks.

Arnold Vichvelin on alles hiljuti liitunud meie kunstielu, opteerudes aastal 1920 Peeterburist. Ta sündis aastal 1892 Torma kihelkonnas, sai esimest kunstilist õpetust Tartus Balti-Saksa tuntud maalija R. von zur Mühlenilt, mida jätkas Peeterburi kunstide-akadeemias prof. A. Rõlovi õpilasena. Ta suurematest töödest oleks nimetada Tartu Peetri kiriku altari kaks tiiva-pilti, mis valmisid aastal 1920.

Ha Ko.

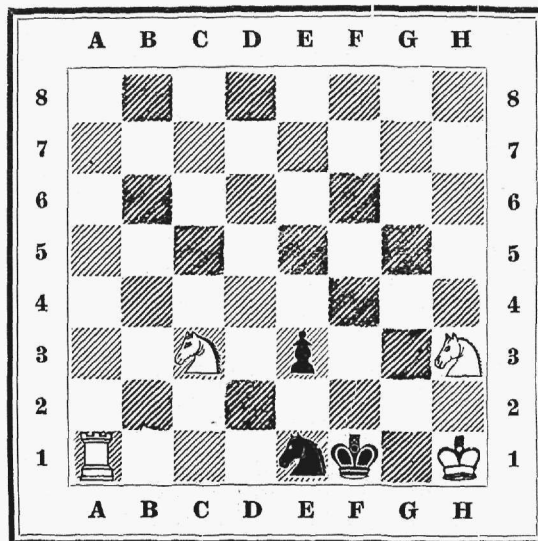
M A L E.

Ülesanne nr. 8.

Toimetaja A. Burmeister.

Kokku seadnud V. Pauly.

Mustad.

Valged.

Valged: Kh1, Wa1, Rc3 ja h3.

Mustad: Kf1, Re1, Se3.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Ülesande nr. 5 lahendus.

1. L c6 — a8, K b4 — a5 (— a4, — a3),

2. V a7 — c5 annab matt.

1. (L c6 — a8), K b4 — c4,

2. L a8 — e4 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Oskar Roodes ja R. Meyer (Tallinnast), A. Parts (Tartust), J. Hendriksen, Alfons Pachel ja T. Kibbar (Vändrast), Hans Klemens (Udrikust), K. Tammeveski (Haapsalust), Pomerants (Auverest), Ed. Lind ja L. Soonberg (Tartust).

Malenurga kirjakast.

H-ra A. F. Teie eksite dr. Kraemeri ülesande kohta.

Üksnes meie poolt nimetatud lahendus 1. K g6 — h7 viib sihile. Teil on vist valge soldat f6 kahe silma vahele jäänud.

Trükivigade õiendus.

Lõpumängus nr. 4 peab h 4 ruudul valge kuningas valge lipu asemel olema ja f 5 ruudul peab must kuningas musta lipu asemel olema.

Kirjavastused.

E. K. T—us. „Esimene samm“ avaldamiseks nõrk.

H. S. Siin. Tõlge „Wochest“ ei lähe meile.

A. E.—n. P—veres. Teie olete poolkirjaoskamatu. Sellep. ei kõlba teie tõlge. Ka valik ei ole hea.

O. O—r. V—s. Teie saadetud „mõned kaastööd“ ei kõlba meile.

A. K—e. V.—M—s. Suured sõnad on sallitavad, kui nad suurt mõtet või suurt elamust kannavad. Teie „Igaveses“ ja „Tulges“ ei ole see nii. Ei.

A. N—nn. T—s. Tõlge Nordenist ei sobi meile.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

TALLINNA PUUVILLARIIDE-KAUPLUS Väike Karja tän. nr. 12, Tallinnas.

KODUMAA TEKSTIILKAUPADE ERIÄRI

KREENHOLMI, BALTI PUUVILLA-, SINDI, EESTI NIIDI-
MANUFAKTUURI JA TEKSTIILVABRIKUTE KAUPADE LADU.

TALLINNA PUUVILLARIIDE-KAUPLUS Väike Karja tän. nr. 12, Tallinnas.

Karvanaha-, kübara- ja
mütsikauplus.

Asut. 1898. a. --- Omanik eestlane.

Nr. 6 Väike Karja tän. Nr. 6
Tallinnas.

P. Michelson.

MAKARONI- JA NUUDLI-
TEHAS

„MINERVA”

Tallinn, Telliskivi tän. nr. 5,
kõnetr. 15-88 ja 4-05.

Ainukene sellel alal töötav
suurtööstus Eestis. Saadu-
sed valmistatakse kõige pa-
remast tooresmaterjaalist
elektrijõul töötavate masi-
nate ja sisseseade abil.

Hinnad mõõdukad.

Tellimised täidetakse kiirelt
ja korralikult.

Pariisi valmisriiete kaupl.

V. Pärnu mnt. 36 (Tõnismäe nurgal)

Soovitab igaks hooajaks meesterahva val-
misriideid suures väljavalikus. Võetakse
vastu tellimisi meeste- ja naister. riiete
peale. Aris saadaval paremad kodu-
ja väljamaa riided. Töö headuse eest
täielik vastutus.

Kõige austusega **P. Pöder.**

Maitserikkas valikus

siidi, villasi ja velveti,
meester. palitu-, mööbli-,
põranda ja pesuriide-
kaupu, voodivaipu j.n.e.

Valitud headuses soovitab

K-m. „Sakala“.

Tallinn, Kõnetr. 22-35.
Vana Posti tän. nr. 8.

SUUR VALIK

kõiksugu puuvillase, villase ja linase
riide ja lõnga kaupadest.

**Odavam ostukoht igale
tarvitajale!**

Helsingi riidekauplus,

Tallinn, W. Karja tän. 7. Telef. 1209.

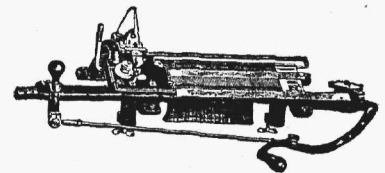
Maitserikas ja suur valik kõigist tarviliku-
dest riidekaupadest. — Hinnad odavad.

Kuivõrd kirikutorn kõrgem onnikesest, seda-
võrd on

õmblusmasin Mundlos-Original-Victoria

parem teistest masinatest. Ta töötab kärata,
on võistluseta vastupidavuses, õmbleb ja tikib, õmbleb kõigepee-
nemaid kui ka kõige jämedamaid riideid ühesuguselt laitmata. Täielik ilutikanduse kursus maksuta.
Jaomaks võimaldatud. Nõudke illustreeritud katalooge. Ladus on saadaval tikkimismasinaid, nõelu,
masinaõli ja muid tarvilisi asju.

Uus kudumismasinaid Claes & Flentje Mühlhausen,

saadetiis № 4, 5, 6, 8, 10 ja 12 kohale jõudnud. Laidus 30, 50 ja 60 sm. 1—2 niidivedajaga, moodsate jakkide,
kamasside, riiete, alusseelikute, sukkade, kinnaste jne. jaoks. Kõige parem kõrvalteenistus naister.

Praegu kohale jõudnud suur saadetiis jalgrattaid „Vanderer“ ja „Brennabor“

kõige uuemad mudelid, meie iseäralise eeskirja järele valmistatud, iseäranis meie rasketele tee-
dele kohased. Raamid Rootsi toruterasest, iseäranis vastupidavad, kerge käiguga, nägusad. Mitte
varem osta, kui meie ladus vaatamas pole käinud ilma ostusunduseta. Suur valik pumpadest, kel-
ladest, sireenidest, sadulatest jne.

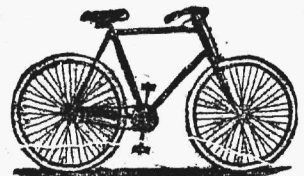
Kõrgeim tehnikaiine on kirjutusmasin „Kappel“

selge ilus kiri, laitmata vaikse läbilöömise jõuga, veerujagaja, tabulaa-
tori, 2 värvilise värvipaelaga jne.

Ainuesitaja

Lier & Rossbaum

Tallinn, Rataskaevu tän. 5.

A.-S. „GLORIA”

shokolaadi- ja kompvektivabrik

Tina tän. 9, Tallinnas, kõnetraat 15-46.

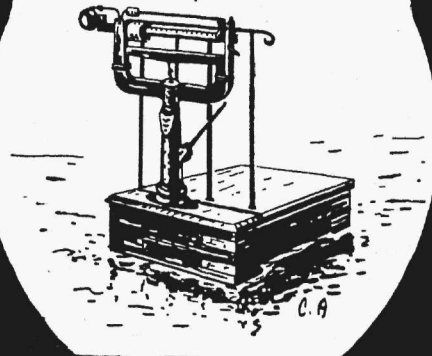
Töötab ajakohase sisseseadega
ja valmistab parematest ainetest
ainult kõrgeväärtuslisi ja puhta
maitsega kaupaid.

Proovides tunnete kaupade õiget väärtust.

SAADAVAL IGALPOOL.

OTTO HEIHRIKABER

Kulikovitan. 2. kõnetr 21-68
Kontor Kullasepa. t. kõnetr 21-32.

KAALU JA KASSAKAPI
TEHAS

Foto K. Akel & Ko.

Endine A. Reisberg.

Rataskaevu tän. 2. Telef. 17-64.

Valmistab maitserikkalt ja meeldivalt:

Portreesid — postkaartest kuni kõige
moodsamate tööstusviisideni.

Suurendusi — elusuuruseni.

Grupid — kuni 120 inimeseni.

Ateljee on kõige suurem Eestis, kõige
täielikumalt tehniliselt varustatud, mis
võimaldab lastest momenteid võtteid.

Ruumid avarad ja eraldi riietustuba tar-
vitada.

Pildistus väljaspool ateljeed sündmustest,
ehitustest, vabrikutest ja tööstustest,
spordist ning surnutest.

Kunstvalguseks oma lambid kuni 6000
küünlani.

!! Hinnad väga mõõdukad !!

Kasvatusteaduslik ajakiri

«Kasvatus»

ilmub Eesti Õpetajate Liidu väljaandel
1924. aastal igal kuul (ka suvekuudel) kahe
suure trükipoõgna suuruses.

«Kasvatuses» ilmuvad kirjutused kasvatuse ning hingedu- teaduslikust kui ka koolikorralduslikust küsimusest, teated koolielu tähtsamatist sündmustest, kooliuuenduslikust liikumisest kodu- ning välismaal, ülevaated koolitööst, kooli- kirjanduse toodete arvustused ja teated õpetajate organisatsioonide tegevusest.

Uue osana tuleb 1924. aastal «Kasvatusse» välis- ning eelkooli küsimuste lahendamine ning ülevaated sellelt alalt jne.

«Kasvatuse» kaastöõlisteks on meie silmapaistvamad kooli- mehed ja haridustegelased.

Kuna «Kasvatus» on võtnud omale laiema ulatusega üles- ande, siis peaks teda lugema iga haritud kodanik, kellele on tähtis meie rahva haridusline edu, eriti aõa iga õpetaja, kes ta- hab seista oma kuise kõrgusel.

«Kasvatuse» tellimishind on:

aastas	500 marka
poolaastas	250 „
üksiknumber	50 „

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üksikud numbrid saadaval paremais raamatukauplusis.

Et «Kasvatusel» lugejaid üle maa, on kuulutustel ots- tarbekohasem paik «Kasvatuses», eriti kirjastus, kooli- ning sporditarvete valmistusáridel ja raamatu- ning kirjutusmaterjaalikauplustel, sest «Kasvatus» viib nende áriteated otsekohe kõige püsivamaile tarvitajaile — kodu- maa koolidele — kõigis nurkades. Samuti leiavad õpetajate valimiskuulutused «Kasvatuses» kui õpetajaskonna hää- lekandjas kõige sündsama koha.

Kuulutuste hinnad: terve lehekülõ — 2000 marka, 1/2 lhk. — 1000 marka, 1/4 lhk. — 500 mk., 1/8 lhk. — 250 mk. Opetajate valimiste ja kohaõtsimiste kuulutused 1/8 lhk. suuruses 200 marka. Mitmekordselt kuulutajaile hinnaalandus.

«Kasvatuse» toimetuse ja talituse.

Aadress: Tallinn, Lai tãn. 22, kõnetr. 14-63.

Kas teavad kõik?

et kõige paremad uurid maailmas oma ehituse, vastupidavuse ja õige käigu poolest on ainult

ZENITH.

Ainuesitaja Eestis

L. Aronovitsch
kella- ja kullasepaäri.

Tallinn, Harju tän. 28.

Kõnetr. 17-05.

Rikkalik valik juveliir-, kuld-, hõbe- ja kristallasju.

Vastastikku Vastutavate Ametnikkude Ühing

Tallinn, Rüütli tän. 6, kõnetraat 15-48.

soovitab, enese peale täielist vastutust võttes, oma liigete hulgast hästi vilunud ja korralikkude eluviisidega

**ärijuhte,
saeveski juhatajaid,
laeka- ja laduhoidjaid
ning teisi vastutavaid
ametnikke.**

Ühing võtab oma autokuuri sõidu- ja veoautosid üürile.

Ilmusid trükist uued raamatud:

M. Kampmann — Eesti kirjandusloo peajooned I j.	Hind Mk. 280.—
M. Kampmann — Eesti ajalugu	" " 120.—
J. L. Jürgens — Geograafia õperaamai keskkoolide õlematele klassidele II. Euroopa	" " 200.—
O. Jungberg-Noormägi — Itaalia Renaissance	" " 150.—
Tallinna meeslaulu seltsi laulude koğu I ja II	" " 25.—

G. PIHLAKAS'e kirjastus,
Tallinnas.

Teadaanne

kõigile „Ao“ lugejaile!

Meie jalanõude parandamise sissead on kõige uuemat Ameerika süsteemi. Kes meil oma jalanõud parandada laseb, on täielikult rahul, sest meie tarvitame tugevat tammepargitallanahka.

Gummitallad kleebime jäädavalt iseäraliste keemiliste ainetega, ja vastutame selle eest täielikult.

Gummitald on kaks korda vastupidavam kui nahktald ja pole sugugi kallim!

Peale selle soovitame oma töökojas valmistatud uusi saapaid ja sandaale suuremal ja vähemal arvul.

SAAPATÖÖSTUS

„KIIRKÄIK“

Kopli tän. nr. 16, kõnetraat 2-90.

Raamatukauplus »Vene Raamat«

Kuninga tän. 3, Tallinnas,
astudes ühendusse välismaa esimeseklassi väljasaatefirmaaga, saab Vene raamatuturul, mis ilmuvad hästi välismaail kui ka Venemaal.

Hinnad väljaspool võisilust.
Suur valik teaduslist, tehnilist ja lastekirjandust ning teisi raamatuid.

NAISTERAHVA PEALISRIIETE VALMISTAMISE TÖÖTUBA

TALLINNAS,

Rataskaevu tän. nr. 14, krt. 7,

võtab tellimisi vastu naisterahva

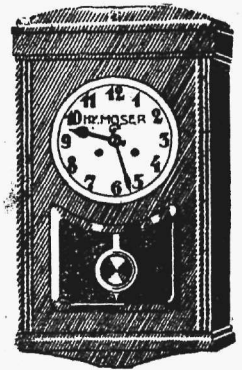
üliriiete, kostüümide, palitute ja kasukate peale.

Töö kiire ja korralik.

Kauemat aega väljamaal töötanud.

Austusega

A. PAAL.

O. Uusi kulla- ja kellasepaäri

Tallinnas, V. Pärnu mnt. 32.

Vastutan iga meilt ostetud ehk parandatud kella eest. Töö odav, kiire ja korralik. Töötan kõige uuemate abinõudega. Vigased ja puuduvad tikid, rattad jne. tehakse uuesti. Teen kõiksugu kullasepatöösse puutuvaid töid; ka kõiksugu kivid on saadaval.

Müügil kõiksugu tasku-, sein- ja äratuskellad, berlokid, sõrmused jne.

Parandatakse muusikariistu, grammofone, kirjutus- ja arvemasinaid jne.

Eestimaa Tööstuse ja Kaubanduse Pank A-S.

Peapank Tallinnas, Suur Karja tän. nr. 7.

Osakonnad: Haapsalus, Narvas, Pärnus, Petseris, Rakveres, Tartus, Valgas ja Viljandis.

Äriseis 31. detsembril 1923. a.

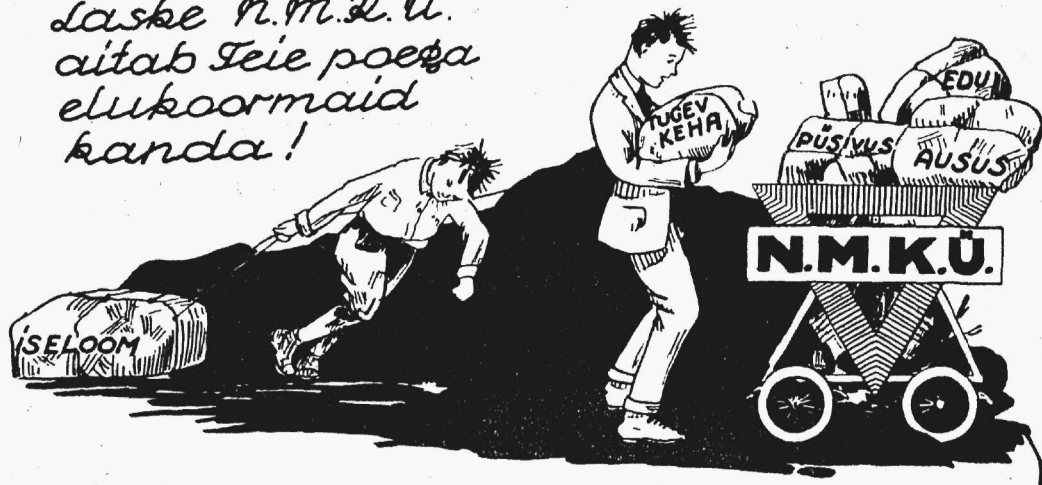
Aktiva

Kassa ja jooksvad arved teistes pankades	29.113.956.97
Laenuid ja diskonteeritud vekslid	620.004.202.79
Väärtpaberid	74.515.765.90
Väljamaa rahad (pangatähed)	3.142.686.75
Korrespondendid:	
„Loro“	2.469.574.89
„Nostro“	116.614.362.47
Osakonnad	116.083.937.36
Liikumata varandus	51.175.097.48
Liikuv varandus	21.300.465.—
Muud aktivad	8.101.987.38
	4.321.399.47
	<u>927.759.499.10</u>

Passiva

Aktia-kapitaal	200.000.000.—
Tagavarakapitaaliid	97.000.000.—
Mitmesugused eri-tagavarasummad	5.615.200.—
Liikumata varanduse kustutuse kapitaal	2.387.500.—
Hoiusummad	415.037.347.29
Korrespondendid:	
„Loro“	12.490.399.05
„Nostro“	67.367.521.25
Osakonnad	79.857.920.30
Väljavõtmata osakasu	52.968.173.48
Riigimaksud	2.100.325.—
1924. aasta protsendid	1.042.375.11
Muud passivad	2.155.591.75
Endiste aastate puhtakasu arve	17.357.768.27
1923. aasta puhaskasu	4.326.907.67
	47.910.390.23
	<u>927.759.499.10</u>

*Laske N.M.K.Ü.
aitab Teie poega
elukoormaid
kanda!*

Noortemeeste Kristlik Uhing

on asutus, kuhu koondunud noored ja vanad, et ühiselt edule vastu sammuda. Neljakülgne — keha, mõistus, vaim, seltskond — arenemine võimaldab igale poisile täismeheks kasvamise, teeb mõistuse vabaks ja sügavaleulatavaks. Vanemad, kinkige oma poegadele vabaduspäevaks võimalus vabaduse poole sammuda N. M. K. Ü. liikmeks astumise teel!

Metsa- ja jahiasjanduse ajakiri

„EESTI METS“

ilmub 1924. a. 2 korda kuus.

„EESTI METS“ on tarvilik käsiraamat igale metsateenijale, metsatöösturile, jahimehele ja maapidajale.

„EESTI METS“ tellimise hind 1924. a. peale on: terve aasta peale korraga tellides — 300 mk., poole aasta peale — 165 mk., veerand aasta peale 85 mk., ühe kuu peale 30 mk., üksik number 15 marka.

Üksikud numbrid on saada ajalehemüüjatelt ja raudteejaamades.

Hinnata kaasandena

saavad kõik tellijad, kes lehe postkontorite kaudu korraga terve aasta peale tellivad ehk tellimise ja raha meile otseteed ette ära saadavad,

metsa- ja jahimehe kalender-käsiraamatu 1924. a. peale.

Metsa- ja jahimehed, koguge oma ainsama häälekandja ümber ja toetage teda tellimiste, soovitude ja kaastöödega.

Tellimise aadress: Tallinn, metsa- ja jahiasjanduse ajakiri „EESTI METS“.

Parim meesterahva
rätsepaäri

T. SOOP

Tallinnas, Liivalaia tän. 8.

!!!

Võtab vastu kõiksugu
tööd.

Hinnad mõõdukad.

Ainus puhtkirjanduslik ja tõsiselt rahvalik
ajakiri on

„ROMAAN“

mis Tallinnas juba kolmandat aastat ilmub ja oma juttude hea valiku tagajärjel lugejatehulga poolest Eesti ajakirjadest esimeses reas seisab.

„ROMAAN“ ilmub kaks korda kuus ja avaldab rahvusvahelises valikus ainult häid ja laiale rahvahulgale meeldivaid romaane, jutustusi, novelle ja luuletusi, mis ka keele poolest arusaadavad. 1923. aastal tõi „ROMAAN“ 172 romaani, jutustust, novelli ja luuletust 51 rahvuse kirjandusest. Nii laialdast sisuvalikut pole olnud ega ole ühelgi teisel ajakirjal Eestis.

„ROMAAN“ avas oma 3. aastakäigu Norra kirjaniku Oevre Richter-Frichi romaaniga „Kuldne katk“. Inglise kirjaniku Max Pembertoni romaaniga „Linn mere all“ ja Saksa kirjaniku W. Harbi romaaniga „Ameeriklase kihivedu“, mis kõik puhta sisuga, põnevad ja ilusad on. Korda ootamas on hulk teisi romaane. Igas numbris toome peale järgnevate romaanide veel 4—6 lühikest põnevat juttu, luuletusi, mõistatusi jne., nii et iga juhuslik üksiknumbri ostjagi midagi täielikult kätte saab. Tahame sisuvaliku peale ikka suuremat rõhku panna, et suurt poolehoidu, mis meile seni osaks saanud, veel enam kindlustada ja õigustada.

„ROMAAN“i väljaandmist jätkab uuesti asutatud kirjast-osatühisus „ARENG“, mis oma suurema põhikapitaaliga kindlustab ajakirja korraliku ilmumise.

„ROMAAN“i proovinumbrid saadetakse kirjanduse sõpradele aadressi ülesandmisel hinnata kätte.

„ROMAAN“i esimene ja teine aastakäik on veel saada. Esimene maksab koju kätte saates 500, teine 750 marka. Niipea kui raha talitusse jõuab, saadetakse soovitud aastakäik postiga koju. Ei ole odavam mat raamatut kui „Romaani“ aastakäik.

„ROMAAN“i tellimisi 1924. aasta peale võtavad vastu kõik postkontorid, ilma iga lisamaksuta. „Romaani“ abitalitused, agentuurid ja talitus Tallinnas, Laenu-Panga majas — Müüriwahe tän. nr. 16, uks B.

„Romaani“ tellimise hind on 1924. aastal:

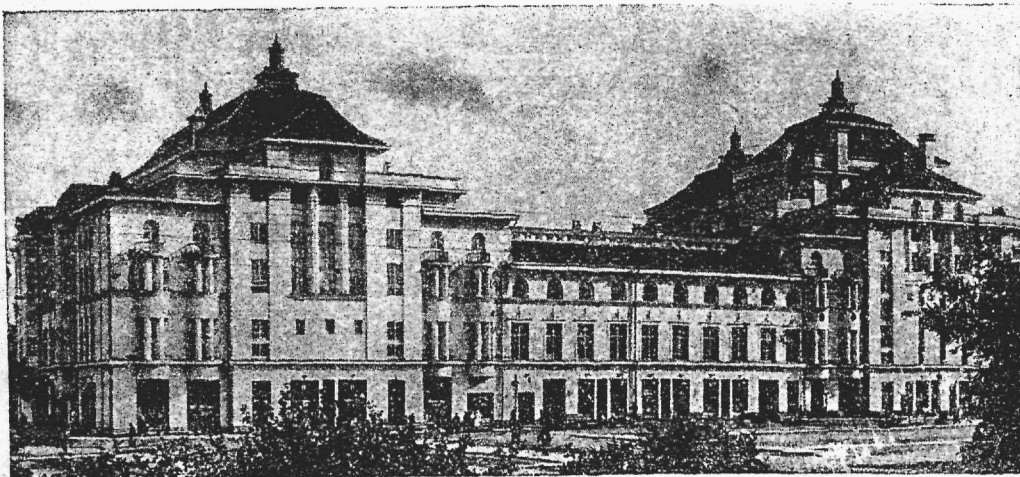
ühe aasta peale 750 marka,		veerand a. peale 250 marka,
poole aasta peale 400 marka,		ühe kuu peale 80 marka.

Üksik number maksab 40 marka.

Tellimise aadr.: Tallinn, „Romaani“ talitus,

Tellimise aadr.:

Kirjastus-osatühisus „ARENG“, Müüriwahe tän. nr. 16, uks B.
(Laenu-Panga majas). Kõnetraat 12-53.

Kõik ostavad oma kaubad Estonia
teatrimaja järgmistest kauplustest:

K. Altosaar nr. 1

Manufaktuur- ja pudukaup tel. 6-97

**Saapakauplus
nr. 12**

„Estonia“ teatrimaja

J. M e s p a k nr. 4

Soome riidekauplus tel. 24-91

**Joh. Luisk & nr. 6
Ed. Buschmann**

Manufaktuur en gros ja en detail

J. Soonsein & co. nr. 8

Klvinõud tel. 24-39

**Riidekauplus nr. 9
„ODAV“**

tel. 21-29

**Suur riidekauba
ladu nr. 10**

Estonia all tel. 9-27

K.-Ü. „OSA“ nr. 11

Riidekaubaladu tel. 3-30

Soome riidekauplus

G. Pisarev nr. 13

tel. 9-87

K. Kaubi nr. 16

Kõiksugu jalanõud